

Psychologie

**Faculteit Sociale Wetenschappen,
Universiteit Utrecht**

QANU, juni 2012

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet:

Projectnummer: Q 313

© 2012 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUDSOPGAVE

Rapport over de bacheloropleiding Psychologie en de masteropleiding Psychology van de Universiteit Utrecht	5
Administratieve gegevens van de opleidingen	5
Administratieve gegevens van de instelling	5
Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	6
Samenstelling van de commissie	6
Werkwijze van de commissie	6
Bijzonderheden van het bezoek aan de Universiteit Utrecht	8
Samenvattend oordeel van de commissie	9
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling	13
BIJLAGEN	41
Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie	43
Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader	47
Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties	51
Bijlage 4: Overzicht van de programma's	59
Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	65
Bijlage 6: Bezoekprogramma	87
Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten	89
Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen	91

Dit rapport is vastgesteld op 29 juni 2012.

Rapport over de bacheloropleiding Psychologie en de masteropleiding Psychology van de Universiteit Utrecht

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO.

Administratieve gegevens van de opleidingen

Bacheloropleiding Psychologie

Naam van de opleiding:	Psychologie
CROHO-nummer:	56604
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	
Locatie(s):	Utrecht
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2013

Masteropleiding Psychology

Naam van de opleiding:	Psychology
CROHO-nummer:	66604
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wetenschappelijk (wo)
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	Arbeids- en organisatiepsychologie Jeugdstudies Kinder- en Jeugdpsychologie Klinische en Gezondheidspsychologie Neuropsychologie Sociale Psychologie Toegepaste cognitieve psychologie
Locatie(s):	Utrecht
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31-12-2013

Het bezoek van de visitatiecommissie Psychologie aan de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht vond plaats op 5 en 6 maart 2012.

Administratieve gegevens van de instelling

Naam van de instelling:	Universiteit Utrecht
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	positief

Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

De vereiste kwantitatieve gegevens over de opleidingen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Samenstelling van de commissie

De beoordeling van de bacheloropleiding Psychologie en de masteropleiding Psychology van de Universiteit Utrecht valt binnen de clusterbeoordeling Psychologie, waarvoor in 2012 in totaal 27 opleidingen worden beoordeeld. De commissie voor de clusterbeoordeling bestond uit:

- prof. dr. W.T.A.M. (Walter) Everaerd, emeritus hoogleraar Klinische Psychologie, Universiteit van Amsterdam (voorzitter);
- dr. G. (Gezinus) Wolters, Universitair Hoofddocent, Universiteit Leiden;
- prof. dr. E. (Eddy) Van Avermaet; hoogleraar Sociale en Culturele Psychologie, KU Leuven;
- prof. dr. M.W. (Maurits) van der Molen, hoogleraar Ontwikkelingspsychologie, Universiteit van Amsterdam;
- prof. dr. G. (Gellof) Kanselaar, emeritus hoogleraar Onderwijspsychologie, Universiteit Utrecht;
- prof. dr. M.J.M. (Maarten) van Son, emeritus hoogleraar klinische psychologie, Universiteit Utrecht;
- dr. R. (Riël) Vermunt, visiting professor University Skövde Zweden (1996 - 2002) en Associate Director / member Board International Center for Social Justice Research, Leiden/ Trier (1989 – 2002);
- E. (Elke) Schoneveld BSc, student research master Behavioural Science, Radboud Universiteit;
- L.C. (Lauren Catherine) Koetzier, student bacheloropleiding Psychologie, Vrije Universiteit Amsterdam;
- A.W.F. (Diana) Coppens BSc, student research master Psychology, Universiteit Leiden;
- A.L. (Abigaël) Herschberg BSc, student masteropleiding Gezondheidszorgpsychologie, Universiteit van Amsterdam.

De Curricula Vitae van de leden van de commissie zijn opgenomen in Bijlage 1.

Voor ieder bezoek werd op basis van expertise en beschikbaarheid, en het voorkomen van eventuele belangenconflicten, een (sub)commissie samengesteld, bestaande uit vijf commissieleden.

Werkwijze van de commissie

Algemeen

Coördinator van de clustervisitatie Psychologie was mw. drs. M.M. Frederik, medewerker van QANU. Voor ieder bezoek was een projectleider aangewezen. De projectleiders speelden een belangrijke rol in het bewaken van de consistentie, door na afloop van elk bezoek een samenvatting van de belangrijkste bevindingen van de commissie aan de commissieleden en de projectleiders te sturen. De coördinator was aanwezig bij de eindvergadering van de bezoeken, enerzijds om de bevindingen van de voorgaande bezoeken in te brengen, en

anderzijds om de commissie te attenderen op haar wijze van oordelen. Er heeft regelmatig overleg plaatsgevonden tussen de projectleiders om de beoordelingen op elkaar af te stemmen.

Voorbereiding

Op 21 februari 2012 hield de commissie haar formele startvergadering. Tijdens de startvergadering werd de commissie geïnstrueerd, werd de taakstelling en werkwijze van de commissie besproken en werd het Domeinspecifieke Referentiekader Psychologie besproken. Dit Domeinspecifieke Referentiekader is opgenomen in Bijlage 3 van dit rapport.

Bij ontvangst van de zelfstudies van een universiteit werden deze door de projectleider gecontroleerd op kwaliteit en compleetheid van informatie. Nadat de zelfstudies in orde waren bevonden, zijn deze doorgestuurd aan de commissieleden die deelnamen aan het betreffende bezoek. De commissieleden lazen de zelfstudies en formuleerden vragen die aan de projectleider werden toegestuurd. De projectleider compileerde de vragen tot een document. Eventuele additionele vragen van de commissieleden werden aan de opleidingen toegestuurd met het verzoek om een reactie. Naast de zelfstudies lazen de commissieleden gezamenlijk minimaal vijftien scripties per opleiding.

Visitatiebezoeken

Een overzicht van het bezoekprogramma is opgenomen als Bijlage 6 bij dit rapport. Tijdens de voorbereidende vergadering van ieder bezoek werd de visitatie concreet voorbereid. Tijdens het bezoek zelf is gesproken met een (representatieve) vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur, het opleidingsmanagement, studenten, docenten, alumni, de opleidingscommissie en de examencommissie. Daarnaast werd per opleiding gesproken met student- en docentvertegenwoordigers van de beoordeelde opleidingen.

Op verzoek van de commissie heeft de opleiding gesprekspartners geselecteerd binnen de door de commissie aangegeven kaders. De commissie heeft met studenten uit alle studiejaren gesproken en met docenten en begeleiders van beide opleidingen. Voorafgaand aan het bezoek heeft de commissie een overzicht ontvangen van de gesprekspartners en ingestemd met de door de opleiding gemaakte selectie.

Tijdens ieder bezoek bestudeerde de commissie het ter inzage gevraagde materiaal en gaf zij gelegenheid tot een spreekuur ten behoeve van studenten en docenten die zich voorafgaand aan het bezoek hadden aangemeld.

De commissie heeft het laatste deel van het bezoek gebruikt voor de voorbereiding op de mondelinge rapportage en een discussie over de beoordeling van de opleidingen. Aan het einde van elk bezoek heeft de voorzitter in een mondelinge rapportage de eerste bevindingen van de commissie gepresenteerd. Daarbij ging het steeds om een aantal algemene waarnemingen en een aantal eerste indrukken per opleiding.

Beslisregels

De visitatie is uitgevoerd conform de beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs van de NVAO (versie van november 2011). In dit accreditatiestelsel is zowel voor de beoordeling op standaardniveau als voor de algemene conclusie over de opleiding als geheel een vierpuntsschaal voorgeschreven (onvoldoende, voldoende, goed, excellent).

De commissie heeft de beoordelingsschalen van de NVAO gevolgd. Deze zijn:

- de beoordeling ‘onvoldoende’ wijst erop dat een standaard, of de opleiding, niet aan de gangbare basiskwaliteit voldoet en op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen vertoont;
- de beoordeling ‘voldoende’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en over de volle breedte een acceptabel niveau vertoont;
- de beoordeling ‘goed’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uitstijgt boven de gangbare basiskwaliteit;
- de beoordeling ‘excellent’ houdt in dat de standaard, of de opleiding, systematisch en over de volle breedte uit stijgt boven de gangbare basiskwaliteit en als een (inter)nationaal voorbeeld geldt.

Uitgangspunt van de beoordeling is ‘voldoende’, waarbij de standaard, of de opleiding, voldoet aan de gestelde criteria. In de ogen van de commissie kan zij het oordeel ‘voldoende’ toekennen, ook wanneer zij kritische opmerkingen heeft gemaakt. Het is dan wel noodzakelijk dat tegenover de kritische opmerkingen positieve observaties staan.

Rapportages

De projectleider heeft op basis van de bevindingen van de commissie, per instelling, een conceptrapport opgesteld. Het conceptrapport is voorgelegd aan de commissieleden die bij het bezoek aanwezig waren. Na vaststelling van het conceptrapport is dit aan de betrokken faculteit voorgelegd ter toetsing van feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de opleidingen is met de voorzitter en, indien nodig, met de overige commissieleden besproken. Vervolgens is het rapport definitief vastgesteld.

Bijzonderheden van het bezoek aan de Universiteit Utrecht

Het bezoek aan de Universiteit Utrecht vond plaats op 5 en 6 maart 2012 in Utrecht. Het programma van het bezoek is te vinden in Bijlage 6 van dit rapport. Van het spreekuur is geen gebruik gemaakt.

Het College van Bestuur van de Universiteit Utrecht en de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) hebben ingestemd met de samenstelling van de commissie voor de beoordeling van de twee genoemde opleidingen.

De commissie die het bezoek aan de Universiteit Utrecht heeft afgelegd bestond uit de volgende leden:

- prof. dr. W.T.A.M. (Walter) Everaerd, emeritus hoogleraar Klinische Psychologie, Universiteit van Amsterdam (voorzitter);
- dr. G. (Gezinus) Wolters, Universitair Hoofddocent aan de Universiteit Leiden;
- prof. dr. E. (Eddy) Van Avermaet; hoogleraar Sociale en Culturele Psychologie aan de KU Leuven;
- prof. dr. M.W. (Maurits) van der Molen, hoogleraar Ontwikkelingspsychologie aan de Universiteit van Amsterdam;
- L.C. (Lauren Catherine) Koetzier, student bacheloropleiding Psychologie, Vrije Universiteit Amsterdam.

Secretaris van de commissie tijdens het bezoek was mw. drs. M.M. (Melissa) Frederik.

Voor de beoordeling van het gerealiseerde eindniveau van de opleiding heeft de commissie voorafgaand en tijdens de visitatie meerdere producten beoordeeld. Om het gerealiseerde eindniveau van de opleidingen te bepalen hebben de voorzitter en coördinator van de visitatiecommissie 31 scripties geselecteerd. De scripties werden aselekt gekozen uit een lijst van afgestudeerden van de laatste twee voltooide studie jaren. Hierbij is rekening gehouden met een spreiding in cijfers en een evenredige verdeling over de verschillende specialisaties.

Samenvattend oordeel van de commissie

S1 (Ba = goed, Ma = voldoende)

De bacheloropleiding Psychologie beoogt een voorbereiding te zijn op een wetenschappelijke of professionele (science-practioner) masteropleiding. De doelen van de opleiding betreffen disciplinaire psychologische scholing, academische vorming en oriëntatie op de beroepspraktijk. De Utrechtse opleiding kiest hierbij, zo meldt het zelfevaluatierapport, voor een accent op de theoretische en empirische studie van de ontwikkeling en het functioneren van het brein, gezondheid en psychopathologie.

De commissie stelt vast dat de bacheloropleiding Psychologie zich profileert door haar studenten al vroeg in de opleiding te laten specialiseren. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding haar doelstelling op concrete en ambitieuze wijze heeft vertaald naar de eindtermen. De commissie concludeert dat de opleiding niet alleen aan alle vereisten voor een wetenschappelijke bacheloropleiding Psychologie voldoet, maar dat de opleiding zich in positieve zin onderscheidt van de basisvereisten die zijn vastgesteld in het domeinspecifiek referentiekader. Zij beoordeelt daarom de doelstellingen van deze opleiding als goed.

De commissie heeft vastgesteld dat de eindtermen van de masteropleiding Psychology voldoen aan de eisen die het domeinspecifiek referentiekader stelt. De commissie heeft vastgesteld dat de Utrechtse masteropleiding binnen het huidige wettelijke kader van 60 EC adequate eindtermen heeft opgesteld, die tegemoet komen aan de doelstellingen op internationaal niveau. De commissie beoordeelt deze standaard dan ook als voldoende.

S2 (Ba = goed, Ma = voldoende)

Onderwijsleeromgeving

De drie jaar durende bacheloropleiding Psychologie heeft een studielast van 180 EC. De opleiding biedt cursussen aan op drie niveaus, te weten niveau 1 (inleidend), niveau 2 (verdiepend) en niveau 3 (gevorderd). In het eerste jaar van de opleiding wordt de kennisbasis gelegd en komen alle subdisciplines van de psychologie aan bod. In het tweede en derde jaar wordt de specialisatie voorbereid via studiepaden.

De commissie heeft vastgesteld dat de onderzoeksgerichte profilering die de bacheloropleiding Psychologie beoogt, op doordachte wijze is vormgegeven in het programma. De nadruk die de opleiding legt op de vaardighedenlijn en de kwaliteit van de literatuur die studenten moeten bestuderen, zijn hiervan duidelijke voorbeelden. Daarbij is de commissie onder de indruk van de manier waarop de docenten bijdragen aan continue verbetering van het programma.

De commissie heeft vastgesteld dat de relatie tussen de opleiding en de beroepspraktijk daarbij zorgvuldig wordt gewaarborgd. Niet alleen erkent zij dat het een verstandige keuze is om bachelorstudenten nog niet in aanraking te laten komen met echte patiënten, maar ook

heeft zij vastgesteld dat de opleiding op veel verschillende manieren studenten kennis laat maken met het beroepenveld.

Mede door het veelvuldige overleg tussen docenten en de zorg die de opleiding besteedt aan de verbetering van het curriculum, heeft de commissie vast kunnen stellen dat het programma studeerbaar is. Uit de gesprekken met studenten bleek dat de opleiding zeker niet te licht wordt bevonden; hierover is de commissie tevreden.

De commissie heeft geconstateerd dat haar bevindingen over het programma worden weerspiegeld in de door- en uitstroomcijfers. De uitval is tijdens en direct na het eerste studiejaar het hoogst; studenten die het eerste jaar succesvol afronden, ronden vervolgens binnen een acceptabele termijn de volledige bacheloropleiding af. De commissie is onder de indruk van de manier waarop de opleiding de rendementen sinds de vorige visitatie heeft weten te verbeteren.

Masteropleiding Psychology

De masteropleiding Psychology bestaat uit zeven programma's. Elk programma bestaat uit cursorisch onderwijs op masterniveau (maximaal drie cursussen van in totaal 15 EC), een stage en een masterthesis (gezamenlijke studiebelasting van 45 EC). De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding, en de programma's binnen de opleiding, gedegen zijn opgebouwd. Zij heeft geconstateerd dat binnen alle programma's de eindtermen van de masteropleiding worden gerealiseerd.

De commissie heeft vastgesteld dat de studenten binnen de stage de praktijkervaring opdoen die wordt verondersteld in de eindtermen. Positief is de commissie over de manier waarop studenten zowel vanuit de opleiding als op hun stageplek worden begeleid. Ook waardeert de commissie dat de omvang van stage en thesis per student mag variëren, al naar gelang het zwaartepunt dat de student zelf wil aanbrengen in zijn studie. De commissie vraagt aandacht voor de hoeveelheid stageplekken die voor studenten beschikbaar zijn. Alhoewel de commissie de flexibiliteit in het programma waardeert (de student kan zelf kiezen of hij eerst de stage doet, of eerst de thesis), wijst zij erop dat het van belang is dat studenten tijdig over een passende stageplek beschikken. Overigens waardeert de commissie het initiatief van de opleiding om met stageplekken afspraken te maken over de duur van de stages. Vooral positief is de commissie over de manier waarop de opleiding aandacht besteedt aan de weerbarstige praktijk van de scientist-practitioner. Door onder andere de intervisiedagen die de opleiding organiseert, bereidt zij studenten voor op de beroepspraktijk waarin wetenschappelijke onderbouwing en reflectie soms in de verdrukking dreigt te raken.

Personeel

Voor wat betreft het personeel heeft de commissie vastgesteld dat nagenoeg alle docenten over een basiskwalificatie of een seniorkwalificatie beschikken. Verder heeft de commissie geconstateerd dat de docenten niet alleen betrokken zijn bij wetenschappelijk onderzoek, maar dat een groot deel van de docerende staf binding heeft met de beroepspraktijk. De commissie heeft geconstateerd dat met de huidige formatie van de opleidingen, het onderwijs (en de begeleiding van studenten) met de gewenste kwaliteit verzorgd kan worden. Wel heeft zij vastgesteld dat er een spanning bestaat tussen de ambities van de opleidingen en de omvang van de formatie, die niet groot genoeg lijkt om een verdere intensivering van taken op te kunnen vangen. De commissie waardeert hierbij nadrukkelijk de inzet van de docenten om de programma's te verzorgen, en de realistische en creatieve manier waarop de opleiding omgaat met onderwijsvernieuwingen.

S3 (Ba = voldoende, Ma = voldoende)

De commissie heeft vastgesteld dat het gerealiseerde eindniveau van zowel de bachelor- als de masteropleiding Psychology de vereiste kwaliteit heeft. Zij heeft geen problemen gesignaleerd bij de bestudering van de eindwerkstukken van beide opleidingen, al merkte zij op dat de schrijfvaardigheid binnen de bacheloropleiding enige aandacht behoeft. Zowel de bachelor- als de masterstudenten hebben de eindkwalificaties gerealiseerd. Ook heeft de commissie vastgesteld dat de oordelen die de opleidingen hebben toegekend aan de eindwerkstukken overeenkomen met haar eigen oordeel. De beoordeling van de eindwerkstukken en de theses is voor studenten inzichtelijk. De commissie adviseert de opleidingen om de beoordelingsformulieren goed te documenteren.

Voor wat betreft het beoordelen van de groepswerken in de bacheloropleiding, benadrukt de commissie dat het van belang is dat de individuele bijdrage van elke student door de opleiding wordt beoordeeld. De commissie moedigt de initiatieven die diverse docenten hiertoe genomen hebben aan en adviseert de opleiding deze initiatieven te formaliseren.

De commissie heeft vastgesteld dat de manier waarop de eindtermen behorend bij de stage in de masteropleiding worden getoetst adequaat is. Het format dat studenten moeten gebruiken voor het schrijven van het stageverslag beslaat alle eindtermen die in de stage moeten worden gerealiseerd. Ook heeft de commissie vastgesteld dat de kwaliteit van de stageverslagen van voldoende niveau is. Zij waardeert dat de criteria voor het stageverslag overeenkomen met de eisen die tijdens de GZ-opleiding aan verslaglegging worden gesteld.

De commissie heeft vastgesteld dat de toetsen die tijdens de bachelor- en de masteropleiding worden afgenomen, van voldoende niveau zijn. Van zowel de tentamens als de opdrachten die de commissie bestudeerde van de opleidingen, kon zij vaststellen dat deze in voldoende mate toetsen of de studenten de eindkwalificaties behorend bij de cursus hebben behaald. Daarbij merkte de commissie op dat niet alleen kennis en inzicht, maar ook de toepassing daarvan in voldoende mate wordt getoetst. De validiteit en betrouwbaarheid van de toetsing en beoordeling wordt gewaarborgd door de Toetscommissie, zo heeft de commissie vastgesteld.

Beide opleidingen hebben een begin gemaakt met het toetsen van de toetsing. De commissie merkte tijdens het bezoek op dat de opleidingen nog niet structureel de kwaliteit van de toetsen en beoordelingen daarvan borgen. Wel constateerde zij dat de opleidingen duidelijke plannen hebben om daar op korte termijn verbetering in te brengen. Zowel de examencommissies als de toetscommissie konden concrete voornemens toelichten en gaven bovendien aan op welke manier zij recentelijk hun taak hadden opgepakt. De commissie heeft vastgesteld dat zij een helder beeld hebben van hun taak en verantwoordelijkheden, en de manier waarop zij daar invulling aan zal geven. De commissie heeft daarom vertrouwen in een voortvarende implementatie van de plannen.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Psychologie:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	goed
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	goed
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende

Algemeen eindoordeel

voldoende

Masteropleiding Psychology:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

voldoende

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

voldoende

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

voldoende

Algemeen eindoordeel

voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 29 juni 2012

PLAATS: UTRECHT

---

prof. dr. W. T.A.M. (Walter) Everaerd

---

drs. M.M. (Melissa) Frederik

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

---

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Bacheloropleiding Psychologie

De bacheloropleiding Psychologie beoogt een voorbereiding te zijn op een wetenschappelijke of professionele (science-practitioner) masteropleiding. De doelen van de opleiding betreffen disciplinaire psychologische scholing, academische vorming en oriëntatie op de beroepspraktijk. De Utrechtse opleiding kiest hierbij, zo meldt het zelfevaluatie-rapport, voor een accent op de theoretische en empirische studie van de ontwikkeling en het functioneren van het brein, gezondheid en psychopathologie. De eindtermen van de bacheloropleiding Psychologie zijn opgenomen in bijlage 3.

De commissie heeft de eindtermen van de bacheloropleiding vergeleken met de vereisten die beschreven zijn in het domeinspecifiek referentiekader dat is opgesteld door de Kamer Psychologie, het discipline-overlegorgaan van de VSNU. Dit referentiekader volgt de eisen die de European Federation of Psychologists' Associations (EFPA) stelt aan een bacheloropleiding Psychologie.

De EFPA gaat uit van een driejarige bachelor- en een tweejarige masteropleiding als minimum voor psycholoog scientist-practitioners. Voor de bacheloropleiding omschrijft de EFPA onder meer de componenten Orientation, theoretical courses and practicals, and academic skills (tezamen 125-135 EC), Methodology (minimaal 30 EC) en Non-psychology-theory (15-25 EC).

De eindtermen van de bacheloropleiding Psychologie van de Universiteit Utrecht voldoen, zo stelde de commissie vast, aan deze vereisten. De eindtermen garanderen, zo constateert zij, dat de afgestudeerde beschikt over brede, algemene psychologische kennis en overzicht van de belangrijkste deelgebieden van de psychologie en hun samenhang en iets meer diepgaande kennis van tenminste één subdiscipline. De eindtermen geven verder aan dat studenten leren om theoretische en praktische psychologische vraagstukken te formuleren en op te lossen door het combineren van bestaande kennis, evenals nieuwe kennis te verwerven door middel van wetenschappelijk onderzoek en het uitvoeren van schriftelijke opdrachten. Ook heeft de commissie geverifieerd dat er een eindterm is die waarborgt dat de afgestudeerde basaal inzicht heeft in de historische en wetenschapstheoretische grondslagen van de psychologie.

De commissie constateerde dat uit de eindtermen van de opleiding duidelijk de wetenschappelijke en onderzoeksgeoriënteerde ambitie van de opleiding weerklinkt, die de opleiding nastreeft. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding in haar eindtermen veel nadruk legt op onderzoeksmethoden, -technieken en -vaardigheden. De commissie concludeert dit uit onder meer de eindterm die waarborgt dat de afgestudeerde de

methodische regels, onderzoeksmethoden en statistische analysetechnieken kent die in de Psychologie algemeen worden gebruikt. Daarnaast hanteert de opleiding een eindterm die kritische reflectie op psychologische kennis aanspraken waarborgt. Ook kan een afgestudeerde een probleem conceptualiseren en analyseren in wetenschappelijk-psychologische termen. Tijdens het bezoek lieten zowel docenten als studenten weten dit profiel te herkennen. De commissie concludeerde daaruit dat het profiel van de opleiding niet alleen tot uitdrukking komt in de eindtermen, maar dat het ook wordt gedragen door de betrokkenen bij de opleiding.

De Utrechtse bacheloropleiding heeft ervoor gekozen om na een brede basis die voor alle psychologiestudenten dezelfde is, studenten al in hun tweede jaar een keuze voor een specialisatie te laten maken. De specialisaties bieden een voorbereiding op de specialisatie die de student kan kiezen in de masterfase. Deze aanpak is door de opleiding vertaald naar de eindkwalificaties, waaruit niet alleen blijkt dat studenten beschikken over een brede basiskennis van de vakgebieden binnen de psychologie, maar ook op een van deze gebieden meer gespecialiseerde kennis opdoen. De commissie kan zich vinden in deze aanpak, maar zij wijst erop dat een dergelijke specialisatie ook nadelen heeft zoals een belemmering van instroom uit andere bacheloropleidingen.

De bacheloropleiding Psychologie in Utrecht bereidt voor op en geeft toegang tot de academische masteropleidingen Psychologie in Nederland. Ook kan, afhankelijk van statistisch-methodische scholing, behaalde studieresultaten en Engelse taalvaardigheid, toegang verkregen worden tot researchmasteropleidingen van de faculteit Sociale Wetenschappen zoals Social and Health Psychology, Development and Socialisation in Childhood and Adolescence, Methodology and Statistics in the Behavioural and Social Sciences en Educational Sciences en tot de researchmasteropleiding Neuroscience and Cognition (track Cognitive neuroscience) van de Graduate School of Life Sciences, waarin ook de afdeling Psychologische Functieleer van de faculteit Sociale Wetenschappen participeert.

Masteropleiding Psychology

De masteropleiding Psychology in Utrecht bestaat uit zeven verschillende programma's die qua doelstellingen en organisatie een eenheid vormen. Alle programma's leggen een sterk accent op de verwerving van zowel academische vaardigheden, nodig voor het begrijpen, ontwikkelen en toepassen van wetenschappelijke inzichten, als professionele vaardigheden, noodzakelijk voor de uitoefening van het beroep in een praktische setting. Praktijkstage en masterthesis vormen dan ook essentiële onderdelen van alle masterprogramma's. Het verschil tussen de zeven programma's zit vooral in de inhoudelijke thema's en de omvang van de instroom (variërend van 20 tot 125 studenten per jaar). De inhoudelijke thema's die binnen de programma's worden behandeld zijn stevig ingebed binnen de onderzoeksprogramma's van de faculteit.

De zelfstudie meldt dat alle éénjarige masterprogramma's Psychologie in Utrecht basispsychologen opleiden die als scientist-practitioner in staat zijn om wetenschappelijke kennis actief toe te passen in de psychologische praktijk. Ook kunnen zij via onderzoek bijdragen aan de ontwikkeling van het vak. Zij kunnen aan het werk in het betreffende beroepenveld van de psychologie en/of, afhankelijk van het betreffende beroepenveld, instromen in postmasteropleidingen. Zij kunnen nationaal en internationaal concurreren met andere masters in de Psychologie op de arbeidsmarkt en met betrekking tot postmasteronderwijs.

De beroepsmogelijkheden voor afgestudeerde psychologen vallen binnen de hulpverlening en het werken als toegepast wetenschappelijk psycholoog. Studenten die het masterprogramma Klinische en Gezondheidspsychologie, Kinder- en Jeugdpsychologie, Neuropsychologie of Arbeids- en Organisationspsychologie aan de Universiteit Utrecht voltooien en in de klinische praktijkstage drie uitgewerkte testdiagnostische casusbeschrijvingen opnemen, én in de bacheloropleiding de juiste vakken hebben afgerond, voldoen aan de eisen van de Basisaantekening Psychodiagnostiek (BAPD) van het Nederlands Instituut voor Psychologen (NIP) en kunnen daarmee als hulpverlener aan de slag. Deze masterprogramma's bereiden ook voor op de postmasteropleiding tot Gezondheidszorgpsycholoog en postacademische trajecten tot registerpsycholoog NIP op verschillende terreinen, zoals de Kinder- en Jeugdpsychologie en Psycholoog-trainer. Met name de richtingen Arbeids- en Organisationspsychologie, Jeugdpsychologie, Sociale Psychologie en Toegepaste Cognitieve Psychologie leiden op voor het werk als toegepast wetenschappelijk psycholoog.

De zelfstudie meldt dat er, door het brede werkveld voor afgestudeerde psychologen van met name de niet-klinische richtingen, geen vastomlijnde werkgeversorganisatie te benoemen valt. Zij stelt dat de belangrijkste vaardigheden in het werkveld wetenschappelijk denken zijn, onderzoeksvaardigheden en het vermogen om psychologische vraagstukken in de praktijk op te lossen. De commissie heeft geconcludeerd dat de eindtermen van de masteropleiding hierop aansluiten. De eindtermen waarborgen dat de student op gevorderd niveau beschikt over kennis in de gebruikelijke methoden van het onderzoek in het beroepsveld. Daarnaast is de afgestudeerde in staat om kennis van een van de specialisatiegebieden van de psychologie te gebruiken om psychologische vraagstukken in het betreffende vakgebied te analyseren en een eenvoudig wetenschappelijk onderzoek op te zetten, uit te voeren en daarover te rapporteren.

Voor de masteropleiding wordt in het domeinspecifiek referentiekader aangegeven dat er sprake moet zijn van a) inhoudelijke, specialistische kennis, afhankelijk van het masterprogramma; b) een gesuperviseerde praktijk- en/of onderzoeksstage; c) (indien relevant en gewenst, mede afhankelijk van de mastervariant) verdere oefening in vaardigheden voor de beroepspraktijk, zodanig dat daarmee voldaan wordt aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP) en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut of schoolpsycholoog; d) een masterthese: opzet, uitvoering en rapportage van een empirisch en/of analytisch onderzoek waarbij sprake is van een hoge mate van zelfstandigheid. De masterprogramma's van de masteropleiding Psychology voldoen aan deze eisen. Dit blijkt onder meer uit de eindterm die garandeert dat de afgestudeerde een assessment in het betreffende beroepsgebied op basisniveau kan uitvoeren, en uit de eindterm die het opzetten, uitvoeren, en rapporteren van wetenschappelijk onderzoek waarborgt.

Internationaal kan de master Psychologie, zo beschrijft de zelfstudie, vergeleken worden met de eisen van de European Federation of Psychologists' Associations (EFPA) voor het 'Europese psychologendiploma'. Deze standaard gaat uit van een driejarige bachelor- en een tweejarige masteropleiding als minimum voor psycholoog scientist-practioners. De EFPA gaat in haar eisen voor de tweede cyclus ('Post-Graduate or Masters') uit van 120 EC, waarvan telkens minimaal 30 EC voor respectievelijk theoretische cursussen, een praktijkstage (internship) en een onderzoeksproject/thesis. De commissie onderschrijft weliswaar de stelling van de opleiding dat zij niet voldoet aan de eis dat van de EFPA dat een masterprogramma in de psychologie uit 120 EC moet bestaan, maar constateert dat Utrechtse masteropleiding Psychology aan de formele eisen ten aanzien van de inhoud voldoet en

daarmee in dezelfde positie verkeert als alle andere éénjarige Nederlandse academische masteropleidingen Psychologie.

Bacheloropleiding en masteropleiding Psychology

De commissie heeft na bestudering van de eindtermen van de masteropleiding Psychology geconstateerd dat deze aansluiten op de bacheloropleiding. Afgestudeerden van de bacheloropleiding kunnen bijvoorbeeld een eenvoudige onderzoeksvraag stellen, een onderzoeksplan ontwerpen, empirisch gegevens verwerven, data kritisch analyseren en daaruit conclusies trekken. De afgestudeerde masterstudent kan wetenschappelijk onderzoek op het betreffende gebied opzetten, uitvoeren en rapporteren. De afgestudeerde master is verder in staat om in individuele gevallen de psychologie verantwoord toe te passen in de praktijk en om via onderzoek aan ontwikkeling van het vak in de praktijk bij te dragen.

Overwegingen

Bacheloropleiding Psychologie

De commissie stelt vast dat de bacheloropleiding Psychologie zich profileert door haar studenten al vroeg in de opleiding te laten specialiseren. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding haar doelstelling op concrete en ambitieuze wijze heeft vertaald naar de eindtermen. De commissie concludeert dat de opleiding niet alleen aan alle vereisten voor een wetenschappelijke bacheloropleiding Psychologie voldoet, maar dat de opleiding zich in positieve zin onderscheidt van de basisvereisten die zijn vastgesteld in het domeinspecifiek referentiekader. Zij beoordeelt daarom de doelstellingen van deze opleiding als goed.

Masteropleiding Psychology

De commissie heeft vastgesteld dat de eindtermen van de masteropleiding Psychology voldoen aan de eisen die het domeinspecifiek referentiekader stelt. De commissie heeft vastgesteld dat de Utrechtse masteropleiding binnen het huidige wettelijke kader van 60 EC adequate eindtermen heeft opgesteld, die tegemoet komen aan de doelstellingen op internationaal niveau. De commissie beoordeelt deze standaard dan ook als voldoende.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 1 als **goed**.

Masteropleiding Psychology: de commissie beoordeelt Standaard 1 als **voldoende**.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Bacheloropleiding Psychologie

De drie jaar durende bacheloropleiding Psychologie heeft een studielast van 180 EC. De opleiding biedt cursussen aan op drie niveaus, te weten niveau 1 (inleidend), niveau 2 (verdiepend) en niveau 3 (gevorderd).

In het eerste jaar van de opleiding wordt de kennisbasis gelegd en komen alle subdisciplines van de psychologie aan bod. In het tweede en derde jaar wordt de specialisatie voorbereid via studiepaden.

De major, die 135 EC van het programma beslaat, bestaat uit het zogenoemde majorverplichte programma van tien kern cursussen (in totaal 75 EC) en het majorkeuzegedeelte (60 EC) waarin de student zich kan verdiepen in een deelgebied van de psychologie. Dit majorgebonden keuzeaanbod wordt gestructureerd door studiepaden die studenten in het tweede jaar kiezen, op het gebied van Arbeids- en organisatiepsychologie, Cognitieve en neurobiologische psychologie, Kinder- en jeugdpsychologie, Klinische en gezondheidspsychologie, Neuropsychologie en Sociale psychologie. Op deze manier kunnen studenten zich na hun brede eerste jaar meer richten op een toepassingsgebied van de psychologie en geeft de opleiding vorm aan de inhoudelijke opbouw van het programma, van oriëntatie naar specialisatie.

In de profileringsruimte (45 EC) kan de student, desgewenst met behulp van de tutor, verdiepende cursussen kiezen uit het aanbod binnen Psychologie, het totale Utrechtse universitaire aanbod en cursussen die worden aangeboden door andere Nederlandse of buitenlandse universiteiten. Ook kan de student binnen deze ruimte een minor volgen. Een minor bestaat uit een samenhangend pakket van minimaal vier cursussen.

Het eerste semester van het derde bachelorjaar is zodanig ingericht dat studenten in het buitenland kunnen studeren. Het merendeel van de studenten die niet naar het buitenland gaan, kiest in dit semester cursussen op het gebied van de psychologie. De commissie waardeert deze ruimte en heeft kunnen vaststellen dat de opleiding de kans op studievertraging door een buitenlandverblijf effectief tegengaat. De opleiding wordt afgesloten met het bachelorwerkstuk dat in kleine groepen wordt uitgevoerd en waarbij de groep als geheel wordt beoordeeld.

In een bijlage in het zelfevaluatierapport laat de opleiding zien hoe de cursussen bijdragen aan de verschillende eindtermen. Het toepassen van kennis en inzicht komt, zo heeft de commissie opgemaakt uit de tabel, in verschillende cursussen aan de orde. In het studiepad Arbeids- en organisatiepsychologie komen bijvoorbeeld alle eindtermen met betrekking op het toepassen van kennis en inzicht aan de orde in het vak Personeelspsychologie. Bij het studiepad Neuropsychologie gebeurt dit in het vak Neuropsychologische diagnostiek en revalidatie.

De opleiding heeft verder in samenwerking met docenten van Ethiek en Filosofie de cursus 'De psycholoog en het vraagteken' ontwikkeld, waarin wetenschapsfilosofische kwesties aan de orde komen. De opleiding meldt verder in haar zelfstudie dat binnen het majorprogramma in de cursussen methoden en statistiek ruimte is gemaakt voor wetenschapsfilosofische aspecten. De plek van wetenschapsfilosofie binnen laatstgenoemde cursussen heeft de commissie niet kunnen herkennen.

Onderzoek is, zo meldt de zelfstudie, geïntegreerd in alle onderdelen van het onderwijsprogramma. Op verschillende momenten in het programma doorlopen de studenten de gehele empirische cyclus. De commissie heeft hiervoor veel waardering. Colleges worden voor een belangrijk deel verzorgd door docenten die naast hun onderwijsverplichtingen ook onderzoek verrichten. Hoogleraren Psychologie geven colleges in het eerste jaar, waarmee de opleiding de continue, actuele koppeling tussen wetenschap en praktijk wil bevorderen (in combinatie met tijdelijk aangestelde junior docenten die

werkgroepen begeleiden). Docenten maken gebruik van eigen wetenschappelijk onderzoek en onderzoek van collega's bij de vormgeving en invulling van de cursussen. De basisliteratuur van elke cursus wordt periodiek gewijzigd en om te garanderen dat studenten gebruik maken van recente artikelen. Bij opdrachten worden meestal eisen gesteld aan de publicatiedatum van de gebruikte literatuur. Tijdens het bezoek heeft de commissie de verplichte literatuur bij verschillende vakken bestudeerd. Zij was onder de indruk van het niveau van de artikelen die studenten tijdens de opleiding moeten lezen. Het bacheloronderzoek vormt de afsluiting van de driejarige opleiding waarin alle eindkwalificaties samenkomen, in het bijzonder de onderzoeksvaardigheden, zo meldt de zelfstudie. De commissie verwijst naar standaard 3 voor de realisatie van de eindkwalificaties in het bacheloronderzoek.

De commissie heeft tijdens het bezoek vastgesteld dat de bacheloropleiding Psychologie veel aandacht besteedt aan onderzoeksvaardigheden. Uit evaluaties blijkt dat studenten tevreden zijn over de verworven wetenschappelijke vaardigheden. De studenten met wie de commissie sprak bevestigden dit beeld. In het eerste jaar krijgen zij twee cursussen Methoden, Technieken en Statistiek. In het onderzoekspracticum en in werkgroepen onderzoeksvaardigheden wordt deze kennis vervolgens toegepast. In het tweede en derde jaar staan weer twee methodische vakken op het programma, en een vaardighedenpracticum waarin studenten zelf aan de slag gaan met vragenlijstconstructie, observeren en experimenteren en registreren. Met de drie methoden- en statistiekvakken en het bacheloronderzoek (samen 45 EC), stelt de commissie vast dat de Utrechtse opleiding voldoet aan de internationale eisen. Studenten kunnen deze onderzoeksvaardighedenlijn in de vrije keuzeruimte uitbreiden door bijvoorbeeld de minor Methods and Statistics in the Social and Behavioural Sciences te volgen. De lijn mondt uiteindelijk uit in een bacheloronderzoek, waarbij studenten de hele empirische cyclus doorlopen. Docenten lieten tijdens het bezoek weten dat de cumulatie van de onderzoeksvaardigheden binnen het programma nog steeds aandacht heeft. De commissie heeft vastgesteld dat de onderzoeksvaardighedenlijn van het programma sterk is opgezet. De onderzoeksvaardigheden komen, zo stelde commissie vast, in verschillende vormen aan de orde binnen nagenoeg alle cursussen. De commissie is dan ook onder de indruk van de manier waarop de onderzoeksvaardigheden worden ontwikkeld in het programma.

Studenten ontwikkelen bij de cursussen Functieleer en Sociale Psychologie onder meer praktische experimenteervaardigheden door een onderzoekspracticum. Ook schrijven ze in deze cursussen een wetenschappelijk verslag. Bij de onderzoeksopdracht binnen de Persoonlijksleer ligt de nadruk op analytisch denken, presenteren en argumenteren. Bij Ontwikkelingspsychologie wordt de onderzoeksopdracht gerelateerd aan vraagstukken van de ethiek. De commissie heeft vastgesteld dat deze zorgvuldig gekozen werkvormen garanderen dat studenten na afronding van de bacheloropleiding beschikken over de benodigde academische vaardigheden. Daarbij is de commissie ook positief over de manier waarop de opleiding de opbouw van de vaardigheden in de organisatie van het programma heeft verankerd. Bij de start van een nieuw blok moet de student de verkregen feedback op het gebied van argumenteren, schrijven, mondeling presenteren en onderzoeksvaardigheden van de twee onderdelen van het daaraan voorafgaande blok verzamelen en aangeven waaraan hij in het komende blok met name aandacht gaat besteden. De commissie heeft vastgesteld dat de onderzoeksvaardigheden op een grondige manier worden opgebouwd in het programma. Zij heeft evenwel geen nader inzicht verkregen in de wijze waarop het schrijfonderwijs wordt ondersteund. Zij heeft geconstateerd dat de schrijfvaardigheden weliswaar tijdens de cursussen worden ontwikkeld en getoetst, maar dat de cumulatie daarvan in zekere mate achterblijft bij het onderzoeksgerichte onderwijs.

Op basis van een inventarisatie uit het studiejaar 2008-2009 is het onderwijsconcept van de opleiding Psychologie geherformuleerd. In 2010-2011 stond de implementatie van de onderwijsvisie en het onderwijsconcept in het bacheloronderwijs van Psychologie centraal. De zelfstudie meldt dat de academische vaardighedenlijn en de onderzoekslijn tot nu toe het meest zijn uitgewerkt; een stelling die de commissie onderschrijft. Er is een projectteam samengesteld dat een plan van aanpak 'Didactisch concept en lange lijnen' heeft gemaakt. De commissie heeft tijdens het bezoek met belangstelling kennisgenomen van dit rapport.

Het onderwijs in academische vaardigheden is geïntegreerd in het vakinhoudelijke onderwijs. De zelfstudie meldt dat deze vaardigheden door de jaren heen afwisselend aan bod komen. De opleiding noemt hierbij het systematisch zoeken van literatuur, het kritisch en analytisch lezen, rationeel en helder argumenteren en redeneren, schriftelijk rapporteren, mondeling presenteren en systematisch beoordelen en reflecteren op het eigen leerproces. In de zelfstudie staan meerdere voorbeelden die de opleiding geeft, van de manier waarop de verschillende vaardigheden worden ontwikkeld en getoetst in het programma. Mondelinge presentatievaardigheden worden bijvoorbeeld ontwikkeld en getoetst in de vakken Communicatievaardigheden. De eindpresentatie van het bachelorwerkstuk vormt het sluitstuk van deze vaardighedenlijn. Tijdens het bezoek vernam de commissie van docenten dat de cumulatie van de vaardighedenlijn nog in ontwikkeling is. De commissie heeft aan de hand van de gesprekken met studenten en bestudering van de studiegids en het studiemateriaal, geconcludeerd dat de opleiding ruim voldoende aandacht besteedt aan de academische vaardigheden.

De relatie met de beroepspraktijk wordt in de opleiding gelegd doordat veel opdrachten aan de praktijk zijn ontleend. Deze opdrachten worden, zo meldt de zelfstudie, op een wetenschappelijke manier benaderd. Studenten moeten bij de (vereenvoudigde) praktijkopdrachten vanuit theoretische inzichten en modellen beslissingen nemen over ingrepen en behandelplannen. Ook hebben veel docenten persoonlijk praktijkervaring opgedaan, en voeren veel van hen nog steeds zelf klinisch werk uit.

Tijdens het bezoek bevestigden studenten dat zij vanaf het begin van de studie een concreet beeld krijgen van het soort problemen en taken waar ze als afgestudeerd psycholoog mee aan de slag moeten. Wel lieten zij weten het jammer te vinden dat zij tijdens de opleiding niet direct in aanraking komen met patiënten. De commissie onderschrijft echter de stelling van de docenten van de opleiding dat de studenten in de bachelorfase nog niet over voldoende kennis beschikken om zich op verantwoorde wijze met patiënten bezig te kunnen houden. De commissie concludeerde aan de hand van het gesprek met de studenten en na het bestuderen van diverse opdrachten, dat studenten via de verschillende casussen en door gastcolleges van psychologen uitgebreid in aanraking komen met de praktijk. Ook liet de opleiding zien dat zij op verschillende momenten aandacht besteedt aan de voorlichting over de vervolgoopleidingen en de beroepspraktijk. Dit doet de opleiding onder meer door tijdens alle studiefasen oriëntatiemiddagen te organiseren, en ter voorbereiding op de keuze voor een studiepad veel aandacht te besteden aan voorlichting. Studenten lieten de commissie weten zich in voldoende mate voorbereid te voelen op de keuze voor een studiepad. De commissie kon zich, gezien bovenstaande, goed vinden in de keuzen die de opleiding op dit gebied heeft gemaakt.

De zelfstudie meldt dat van de afgestudeerden van de bacheloropleiding Psychologie ongeveer 85% begint aan een academische masteropleiding of researchmasteropleiding aan de faculteit Sociale Wetenschappen in Utrecht. Daarnaast start nog een klein percentage met een researchopleiding Neuroscience and Cognition in de Graduate School of Life Sciences. Van

de overige uitstroom is onbekend of ze een masteropleiding elders volgen of uitstromen naar de arbeidsmarkt. Uit verschillende evaluaties blijkt dat studenten vinden dat de kennis en vaardigheden die aangeleerd zijn in de bacheloropleiding ze onvoldoende hebben voorbereid op de arbeidsmarkt. Gezien de eisen die het beroepenveld stelt aan afgestudeerde psychologen, vindt de commissie het niet problematisch dat studenten na afronding van de bacheloropleiding zich nog niet klaar achten voor de arbeidsmarkt. De commissie onderschrijft de conclusie van de kamer voor Psychologie en de richtlijnen van de EFPA dat een masterdiploma vereist is om als psycholoog aan de slag te kunnen.

In de zelfstudie heeft de opleiding per studiep pad de eindkwalificaties vertaald naar leerdoelen per cursus. Zowel de eindkwalificaties die voor de bacheloropleiding als geheel gelden als de specifieke eindkwalificaties per studiep ad zijn, zo constateerde de commissie, op grondige wijze per cursus geconcretiseerd. De commissie heeft, na bestudering van de programma's van de verschillende studiep aden, geconstateerd dat de geformuleerde leerdoelen in de verschillende studiep aden worden gerealiseerd. Dit geldt niet alleen voor de inhoudelijke eindkwalificaties en leerdoelen, maar ook voor de specifiekere vaardigheden bij bijvoorbeeld de klinisch-georiënteerde richtingen, zoals casusanalyse of het werken in teams.

Het accent dat de opleiding legt op de theoretische en empirische studie van de ontwikkeling en het functioneren van het brein, gezondheid en psychopathologie, wordt vooral weerspiegeld in de eerstejaarscursussen Inleiding in de Psychologie, Ontwikkelingspsychologie, Functieleer, Biologische grondslagen van het gedrag en de tweedejaarscursus Biopsychosociale aspecten op Psychopathologie. Psychopathologie is door de opleiding bewust gepland in de bachelorfase van de Utrechtse psychologieopleidingen, omdat men de masterfase te kort vindt om aan de eisen van het NIP en de beroepspraktijk te voldoen. De commissie kan zich goed vinden in deze afweging en heeft vastgesteld dat deze keuze goed uitpakt.

Uitgangspunt van de opleiding is verder dat al in het eerste bachelorjaar psychologische vraagstukken worden bestudeerd vanuit verschillende verklaringsniveaus, variërend van biologisch tot sociaal-cultureel. De commissie constateert dat hiermee een grondige basis wordt gelegd die de student voorbereidt op de specialisatie in het studiep ad vanaf het tweede jaar. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding, mede hierdoor, haar ambitieuze doelstellingen waarmaakt in het programma. De keuze om de bacheloropleiding niet alleen te gebruiken als brede basis die moet voorbereiden op de masterfase heeft voor- en nadelen, maar de wijze waarop de opleiding het heeft mogelijk gemaakt om al tijdens de bachelor te beginnen met de verdieping, is in de ogen van de commissie goed uitgevoerd.

In het eerste jaar worden de studenten ingedeeld in zogenoemde Freshmen Colleges die vervolgens weer zijn opgedeeld in vier tutorgroepen. De docentbegeleiding en het tutoraat zijn in de basisfase geïntegreerd in het College, later gebeurt dit in het studiep ad en het wordt gecontinueerd in de masterprogramma's. Studenten van de opleiding moeten zelfstandiger werken naarmate de studie vordert. Daarbij streeft de opleiding ernaar dat studenten 'leren door ervaren'. Het onderwijsprogramma, zo beschrijft de opleiding in haar zelfstudie, stimuleert actief studiegedrag. Tijdens het bezoek van de commissie aan de opleiding werd dit door de studenten bevestigd. Onder meer de tussentijdse toetsing bij alle vakken, door bijvoorbeeld het houden van een presentatie of het maken van een poster, zijn studenten gemotiveerd om goed voorbereid op college te verschijnen. De werkvormen zijn grotendeels activerend, zo heeft de commissie vastgesteld. Doordat studenten opdrachten uitvoeren waarbij ze zelf vragen formuleren, relevante informatie zoeken, kennis toepassen, individueel of samen met anderen problemen oplossen en die oplossingen schriftelijk of mondeling

presenteren, maken de studenten zich inhoudelijke kennis eigen en ontwikkelen ze academische vaardigheden.

Naast de verticale opbouw van het onderwijsprogramma, die vormgegeven is door de vaardighedenlijnen en de studiepaden, streeft de opleiding ook naar afstemming tussen de inhoud per studiefase. Voor de cursussen binnen het majorverplichte programma is een docentenoverleg, dat vier à vijf keer per jaar bijeenkomt. Docenten met wie de commissie tijdens het bezoek sprak, gaven aan dat in dit overleg niet alleen afstemming plaatsvindt over de inhoud, maar ook op het gebied van studielast en de opbouw van academische vaardigheden. De docenten lieten weten vooral in het eerste jaar van de opleiding aandacht te besteden aan de spreiding van de academische vaardigheden. Per studiepad voeren de betrokken docenten ook regelmatig overleggen, om ook daar de samenhang en spreiding van vaardighedenonderwijs te waarborgen. De docenten gaven aan dat onder meer de wetenschapsfilosofische zwaartepunten in de verschillende cursussen aan bod komen. De docenten lieten weten zeer tevreden te zijn over de overlegcultuur die heerst bij de opleiding en gaven aan de positieve effecten ervan duidelijk terug te zien in het programma. De commissie onderschrijft deze constatering ten zeerste. Zij heeft geconstateerd dat er duidelijke organen en overleggen zijn die de samenhang in het eerste jaar en in de studiepaden bewaken. De commissie was onder de indruk van het feit dat docenten powerpointpresentaties bestuderen van gerelateerde vakken, om overlap te voorkomen. Ook voeren de docenten van gerelateerde cursussen regelmatig overleg om overlap tussen vakken te voorkomen; als voorbeeld noemden docenten tijdens het bezoek de cursussen Cognitive Neuroscience en Neuropsychologie.

In 2011-2012 heeft de opleiding een project aangevraagd uit de Educatieve Middelen Pool (EMP, door het College van Bestuur ingesteld om initiatieven te stimuleren die gericht zijn op kwaliteitsverbetering en innovatie van het onderwijs). Met de aangevraagde middelen beoogt de opleiding de implementatie van de in 2010-2011 ontwikkelde verbeterplannen en – parallel daaraan – de evaluatie van het aangepaste curriculum te ondersteunen. De opleiding geeft aan dat daarbij in het bijzonder wordt gelet op de overeenstemming van de opbouw en vormgeving van het vernieuwde curriculum met de onderwijsvisie en het onderwijsconcept. De commissie is positief over de aanwending van dit universitaire budget en moedigt de opleiding aan in het volbrengen van deze kwaliteitsimpulsen.

Het aantal contacturen dat een student heeft met medestudenten en de docent varieert tussen de jaren. De hoeveelheid contacttijd neemt gedurende de opleiding af van gemiddeld 10 uur per week in het eerste bachelorjaar, naar 7 uur per week in het tweede en in het derde bachelorjaar. De opleiding meldt in haar zelfstudie dat dit in lijn is met de onderwijsvisie, die studenten meer eigen verantwoordelijkheid toedicht naarmate de studie vordert. De commissie heeft het overzicht van de contacturen per studiefase bestudeerd en kan zich goed vinden in het schema. Het feit dat studenten tijdens het bezoek aangaven dat de hoeveelheid contacturen volgens hen voldoende is, bevestigt het positieve oordeel van de commissie. Uit een enquête uit 2010 blijkt dat studenten tijdens het cursorisch onderwijs gemiddeld 31,2 uur per week aan de studie besteden. De commissie is niet ontevreden over deze gerealiseerde studielast. Wel staat zij positief tegenover het voornemen van de opleiding om het onderwijs op bepaalde punten te intensiveren. De opleiding wil dit doen door een aantal kleine cursussen in de keuzeruimte te schrappen en bij sommige cursussen ouderejaarsstudenten in te zetten als werkgroepbegeleiders. Op die manier creëert de opleiding ruimte om het aantal werkgroepen te vergroten, waardoor de intensiteit van het onderwijs verhoogd kan worden. De commissie is onder de indruk van de realistische en creatieve manier waarop de opleiding een balans weet te vinden tussen visie en formatie.

In de zelfstudie verwijst de opleiding naar het universitaire onderwijsmodel, dat bijdraagt aan de studeerbaarheid van de bacheloropleiding Psychologie. Dit onderwijsmodel houdt het volgende in:

- alle cursussen aan de Universiteit Utrecht kennen een standaardomvang van 7,5 EC;
- een student volgt steeds gedurende 10 weken twee cursussen tegelijk;
- cursussen worden in de gehele universiteit op standaard dagdelen ingeroosterd (timeslots);
- er is sprake van meerdere toetsmomenten per vak;
- er wordt waar mogelijk kleinschalig onderwijs gegeven; bij vrijwel ieder vak worden er, naast hoorcolleges, werkgroepen van maximaal 25 studenten georganiseerd;
- als een cursus niet behaald is, is het niet mogelijk het volgend studiejaar tentamens van die cursus af te leggen zonder opnieuw actief aan het onderwijs te hebben deelgenomen. Per cursus is slechts één herkansing in de vorm van aanvullende toetsing mogelijk mits de student aan minimumeisen van inzet en prestatie in de cursus heeft voldaan;
- er is een bindend studieadvies met een sterk tutoraat in het eerste studiejaar van 37,5 EC. In 2012 wordt dit verhoogd naar 45 EC;
- de universiteit hanteert een harde knip tussen bachelor en master, die op tijd afstuderen bevordert. In verband met de harde knip tussen bachelor en master kent de opleiding Psychologie tweemaal per jaar een instroommogelijkheid in de academische master om te zorgen dat dit geen extra vertraging oplevert.

Daarnaast meldt de opleiding in haar zelfstudie dat zij aanvullende maatregelen heeft genomen om de studeerbaarheid te verhogen, waaronder de volgende:

- de opleiding heeft een numerus fixus, om de studenteninstroom en de onderwijsorganisatie te beheersen;
- in de roostering van alle studiepaden wordt rekening gehouden met een eventueel verblijf in het buitenland in het derde bachelorjaar, zodat geen studievertraging hoeft te ontstaan;
- de student kan zijn bacheloronderzoek zowel in het eerste als in het tweede semester van het derde studiejaar uitvoeren;
- om cumulatieve kennis en vaardigheden te verzekeren worden bij een aantal cursussen ingangseisen gesteld. Bij alle cursussen wordt aangegeven welke kennis en welke vaardigheden bij aanvang van de cursus aanwezig worden geacht en hoe de student deze kan verwerven;
- er is een tutoraat, ingebed in de Freshmen Colleges, waardoor de student in alle te maken keuzes wordt begeleid. In het eerste blok wordt dit tutoraat aangevuld met een studentenmentor. Ook in het tweede en derde bachelorjaar hebben alle studenten een tutor binnen de door hen gekozen richting.

De commissie sprak met studenten van de opleiding over de mogelijkheid om gedurende een semester in het buitenland te studeren. De studenten bevestigden dat het programma van de opleiding zo is opgesteld, dat zij geen vertraging oplopen wanneer zij enkele cursussen in het buitenland willen volgen. Studenten lieten weten dat met de studieadviseur goed te overleggen is op welke manier zij het programma het best kunnen indelen. De examencommissie beslist uiteindelijk of de cursussen die de student in het buitenland wil volgen van voldoende niveau zijn. De commissie constateerde tijdens de gesprekken met studenten wel dat om een periode in het buitenland te studeren, het initiatief grotendeels bij de student ligt. Naast het scheppen van ruimte in het programma om zonder vertraging naar het buitenland te gaan, zou de

opleiding proactiever kunnen zijn door studenten op de verschillende mogelijkheden te wijzen. De opleiding verzorgt in de bachelorfase weinig Engelstalig onderwijs waardoor er weinig internationale studenten zijn.

Tijdens bezoek lieten de studenten van de bacheloropleiding weten wisselende ervaringen te hebben met het tutoraat. Zij waarderen de rol van de tutor in de werkgroepen, maar zouden graag zien dat de tutor ook in het tweede jaar van de opleiding nog betrokken is bij de groep. Docenten lieten weten dat het niet de bedoeling is dat de tutor buiten de werkgroepen een grote rol speelt. Studenten leken van deze richtlijn niet op de hoogte. De commissie constateerde dat het tutorschap in theorie een mooi instituut is, maar dat de praktijk weerbarstig lijkt.

De uitval binnen de bacheloropleiding Psychologie is relatief laag, zo concludeerde de commissie na het bestuderen van de in-, door- en uitstroomgegevens. Gemiddeld 15% van de studenten valt af in het eerste jaar en ongeveer 10% van de studenten ontvangt een negatief bindend studieadvies. Meer dan 80% van de studenten haalt in het eerste jaar meer dan 45 EC. Op basis van de cijfers die zijn opgenomen in de zelfstudie concludeert de opleiding dat het eerste jaar voldoende selectief is; de commissie onderschrijft deze conclusie. De uitval na het eerste jaar is, zo concludeerde de commissie, veel lager; de laatste jaren minder dan 5%. De commissie is onder de indruk van de manier waarop de opleiding de uitval na het eerste jaar weet te beperken. Zij heeft vastgesteld dat de diverse maatregelen die zowel door de universiteit als door de opleiding zijn genomen, hun vruchten hebben afgeworpen. De meerdere toetsmomenten werken actief studiegedrag in de hand en de commissie heeft geen problematische struikelvakken gesignaleerd. De studeerbaarheid van het programma wordt in de ogen van de commissie bevestigd door de indrukwekkende door- en uitstroomcijfers.

Masteropleiding Psychology

In de zelfstudie legt de opleiding uit dat zij het Utrechts Onderwijsmodel, waarbij de masteropleiding bestaat uit twee semesters met twee blokken per semester en een studiebelasting van 15 EC per blok, niet strikt volgt. Het cursorische onderwijs volgt deze opzet wel, maar de onderdelen thesis en stage zijn, mede vanwege hun omvang, over meerdere blokken geprogrammeerd. Elk programma bestaat uit cursorisch onderwijs op masterniveau (maximaal drie cursussen van in totaal 15 EC), een stage en een masterthesis (gezamenlijke studiebelasting van 45 EC). De volgorde waarin studenten de thesis schrijven en de stage lopen, kan verschillen; deze volgorde is mede afhankelijk van de beschikbaarheid van een stageplek. Docenten lieten tijdens het bezoek weten dat afhankelijk van het doel van het programma (of de student), geschoven kan worden met omvang van thesis en stage. Bij de meeste programma's wordt dan ook flexibel omgegaan met de omvang van stage en thesis, vaak is de verhouding in studiepunten van thesis en stage 20 EC - 25 EC. Docenten meldden tijdens het bezoek dat de hoeveelheid punten die worden toegekend aan de stage vooraf worden vastgesteld, maar bij uitzondering achteraf kan worden bijgesteld wanneer een student bijvoorbeeld aantoonbaar veel tijd heeft besteed aan het stageverslag. De commissie is positief over deze flexibiliteit, al is het haar niet duidelijk geworden waarom dit niet opgaat voor alle programma's. Zij adviseert de masteropleiding om explicieter te zijn in het aangeven in welke gevallen de student welke omvang van thesis en stage kan kiezen. De stage en thesis hoeven niet in een vooraf bepaalde volgorde te worden afgerond.

Onderstaand volgt een toelichting op de inhoud van de programma's binnen de masteropleiding.

Het programma Arbeids- en Organisationspsychologie richt zich op menselijk gedrag in relatie tot arbeid en (arbeids-)organisaties. Het gaat hierbij niet alleen om individueel gedrag, maar ook om het functioneren van teams en de organisatie als geheel. In het eerste blok zijn 3 cursussen geroosterd, daarna volgen stage en thesis. Tijdens het bezoek vernam de commissie dat het in dit programma gebruikelijk is om onderzoek te doen op de stageplek.

Het programma Jeugdpsychologie, dat ook wordt aangeboden binnen de masteropleiding Algemene Sociale Wetenschappen, richt zich op de (inter)disciplinaire analyse van actuele sociale en maatschappelijke jeugdproblemen. Hierbij wordt het belang van de individuele ontwikkeling, van de opvoeding en sociale begeleiding in de sociale leefwereld en ook van de invloed van actuele maatschappelijke veranderingen in de samenleving bestudeerd.

Het programma Kinder- en Jeugdpsychologie richt zich met name op de diagnostiek van en hulpverlening aan kinderen en jeugdigen, veelal met een problematisch ontwikkelingsverloop. Binnen het programma Kinder- en Jeugdpsychologie is het mogelijk om de variant Forensische Jeugdzorg te volgen.

Het programma Klinische en Gezondheidspsychologie richt zich op het ontwikkelen en toepassen van psychologische kennis op het brede terrein van gezondheid, ziekte en preventieve en curatieve gezondheidszorg. Centraal staan zowel de psychische als de lichamelijke gezondheid. Het programma biedt qua cursusaanbod een inleiding in de gedragstherapie en cognitieve therapie. In het programma is speciale aandacht voor de gevolgen van ingrijpende gebeurtenissen (rouw en psychotrauma), zowel binnen het normale spectrum als dat van pathologie; voor de experimentele studie van angststoornissen; voor medisch onverklaarde klachten en chronisch lichamelijke aandoeningen en voor zelfregulatie van gezondheidsgedrag. De stages hebben overwegend een klinische invulling maar onderzoek, beleid en preventie bieden eveneens mogelijkheden. Voor de thesis wordt doorgaans aangesloten bij lopend onderzoek binnen de afdeling. In dit programma is de studiebelasting van thesis en stage variabel, maar vaak is de verhouding thesis- stage 20 EC - 25 EC.

Het programma Neuropsychologie richt zich op diagnostiek van en wetenschappelijk onderzoek naar de relatie tussen hersenen en gedrag. Het programma richt zich op neuropsychologische stoornissen bij kinderen, bij neurologische patiënten en bij psychiatrische patiënten. Daarnaast worden recente wetenschappelijke inzichten in hersengedragreacties en de repercussies voor de klinische praktijk geïntroduceerd. Het programma bestaat uit twee verplichte vakken, een stage en een thesis. In dit programma is de verhouding stage-thesis gefixeerd (30 EC-15 EC).

Het programma Sociale Psychologie richt zich op de kerngebieden van de sociale psychologie en haar centrale toepassingsvelden. In het programma wordt aandacht besteed aan sociaal-psychologische processen zoals die zich afspelen op het niveau van individuen, interpersoonlijke relaties en groepen. In het cursorisch onderwijs wordt ingegaan op (1) sociale beïnvloeding, voorlichting en reclame, en (2) het toepassen van sociaal-psychologische theorieën en onderzoek op maatschappelijke vraagstukken rondom bijvoorbeeld maatschappelijke conflicten, discriminatie, sociale relaties, gezondheid, milieu en veiligheid. (Inter)culturele processen vormen een rode draad in het programma.

Het programma Toegepaste Cognitieve Psychologie richt zich op het maken van de vertaalslag van fundamentele kennis over de werking van ons brein en ons cognitieve, perceptuele en motorische apparaat naar situaties en problemen die zich voordoen in de

dagelijkse praktijk. Tijdens het cursorisch onderwijs wordt ingegaan op verschillende onderwerpen zoals beslissen, signaaldetectie, ergonomie, informatietheorie, sensorische psychologie, het doen van onderzoek in een commerciële omgeving, beeldinformatie en visuele ergonomie van advertenties. In het eerste blok wordt gedurende 8 weken elke week een ander onderwerp behandeld. Daarna volgen zowel de stage als thesis, die beide minimaal een omvang van 15 EC en een totale omvang van 45 EC moeten hebben. Studenten worden aangemoedigd om stage en thesis bij verschillende bedrijven en instellingen te doen.

Omdat binnen de 60 EC van de masteropleiding voldaan moet worden aan het domeinspecifiek referentiekader zoals vastgelegd door de Kamer Psychologie en, voor zover mogelijk, aan de Europese richtlijnen, is er nauwelijks ruimte voor keuzevakken. Alleen binnen de twee meest studentrijke programma's, te weten Klinische en Gezondheidspsychologie en Kinder- en Jeugdpsychologie is er een beperkte keuzevrijheid in de cursorische vakken. Studenten lieten tijdens hun gesprek met de commissie weten dit niet problematisch te vinden. Zij vertelden dat het mogelijk is om een extra vak te volgen, maar dat van deze mogelijkheid weinig gebruik wordt gemaakt door hun medestudenten.

Excellente studenten kunnen deelnemen aan het universitaire honoursprogramma voor masters, de zogenoemde Young Leaders League. Verder hebben studenten van klinisch georiënteerde academische programma's de mogelijkheid hun programma te combineren met een researchmaster. Op die manier kunnen zij toegang krijgen tot postacademische opleidingen en registraties. Voorbeelden hiervan zijn het programma Klinische en Gezondheidspsychologie in combinatie met de researchmaster Social- and Health Psychology, het programma Kinder- en Jeugdpsychologie in combinatie met de researchmaster Development and Socialisation in Childhood and Adolescence en het programma Neuropsychologie in combinatie met de researchmaster Neuroscience & Cognition.

De masteropleiding Psychology is een Nederlandstalige masteropleiding gericht op de Nederlandse beroepspraktijk. Er stromen daarom nauwelijks internationale studenten in. Het is voor studenten die de masteropleiding volgen wel mogelijk om bijvoorbeeld hun thesis in het buitenland te doen. Dit vergt wel zorgvuldig plannen van zowel stage als thesis vooraf. Slechts enkele studenten per jaar maken van deze mogelijkheid gebruik.

Voortbouwend op de steeds zelfstandiger houding die de bacheloropleiding verwacht van de student, wordt de student in de masteropleiding meer aangesproken op zijn zelfstandigheid en mogelijkheden om kennis, inzicht, vaardigheden en houding in te zetten in onderzoek en in een beroepenveld. Dit beroepenveld en de in de beroepspraktijk gehanteerde methoden staan, naast een verdieping en aanvulling van theoretische kennis, in het cursorisch onderwijs van alle programma's centraal. Het cursorisch onderwijs bestaat uit een combinatie van zelfstudie, (werk-)colleges, (werkgroep)opdrachten en toetsen met een deels probleemoplossend karakter. Tijdens het schrijven van de masterthesis en het lopen van de praktijkstage moet de student in toenemende mate zelfstandig opereren en is hij verantwoordelijk voor het verwerven van specifieke benodigde kennis en vaardigheden uit literatuur en van de begeleiders. De mate van zelfstandigheid is dan ook een beoordelingscriterium bij zowel thesis als stage (zie hiervoor ook standaard 3).

De zelfstudie meldt dat binnen elk programma regelmatig overleg plaatsvindt tussen de cursuscoördinatoren en de programmacoördinator, opdat de opbouw in het studieprogramma ook daadwerkelijk zichtbaar is en blijft. Tijdens het bezoek gaven docenten hiervan enkele voorbeelden. De docenten van het programma Neuropsychologie lieten onder meer weten

niet alleen onderling te overleggen, maar ook contacten te onderhouden met stagebegeleiders om beoordelingscriteria af te stemmen.

De zelfstudie liet door middel van evaluatieresultaten zien dat studenten over het algemeen tevreden zijn over de samenhang van de programma's. Studenten bevestigden dit beeld tijdens het bezoek door hiervan enkele voorbeelden te geven. In de cursussen die bijvoorbeeld in het programma Kinder- en Jeugdpsychologie zijn geprogrammeerd, komen eerst analyse en verklaringsmodellen aan de orde. Daarna volgen met name preventie en interventie. Docenten van de cursussen verwijzen continue naar de stof uit de andere cursus. De studenten van het programma Neuropsychologie zien de samenhang voornamelijk in de verdieping die het programma biedt ten opzichte van de kennis die zij in de bacheloropleiding hebben opgedaan. Studenten van het programma Klinische en Gezondheidspsychologie merkten op dat de balans tussen het klinische en het wetenschappelijke aspect de rode draad vormt van hun opleiding. Studenten van het programma Sociale psychologie lieten weten dat hun programma helder is opgebouwd vanuit een stevige wetenschappelijke basis, die zij steeds meer moeten toepassen. Bij Ontwikkelingspsychologie volgen studenten, naast het lopen van de stage, ook cursussen. Studenten lieten tijdens het bezoek weten dat dit zowel voor de cursussen als de stage versterkend werkt; studenten kunnen kennis en inzicht direct toepassen in de praktijk. De commissie is dan ook positief over deze opzet.

De commissie heeft vastgesteld dat de programma's van de masteropleiding Psychology niet alleen op papier, maar ook in de praktijk voldoende samenhang vertonen. De cursussen sluiten goed op elkaar aan, en de commissie heeft gesignaleerd dat docenten continu streven naar coherentie.

De opleiding heeft in de zelfstudie een overzicht opgenomen waarin zij aangeeft welke eindkwalificaties in welke programmaonderdelen aan de orde komen. De commissie heeft van alle programma's van de masteropleiding het schematische programmaoverzicht vergeleken met de cursusbeschrijvingen en heeft geconcludeerd dat de eindtermen in voldoende mate terugkomen in het programma.

Zo wordt in alle programma's kennis en inzicht verworven in de cursorische onderdelen. Studenten verdiepen zich in de belangrijkste theorieën en modellen. Voorbeelden hiervan zijn de vakken Sociale Beïnvloeding en reclame in het programma Sociale Psychologie, en Gedragstherapie en cognitieve therapie in het programma Klinische en Gezondheidspsychologie. De opleiding benadrukt in de zelfstudie dat de student ook tijdens de stage grondige kennis maakt met actuele psychologische vraagstellingen. Door verslaglegging van deze kennis in het stageverslag wordt deze kennis nog verder verdiept. Ook speelt de thesis een belangrijke rol in de verdieping van wetenschappelijke kennis binnen de subdiscipline. De commissie heeft dan ook vastgesteld dat de vereiste kennis en inzichten binnen de programma's worden verworven. Dit wordt bevestigd door de evaluaties, waaruit blijkt dat studenten tevreden zijn over het niveau van de cursussen in de programma's.

De zelfstudie meldt dat studenten in de stage leren psychologische vraagstellingen te signaleren en te analyseren, en mede op basis van eerder verworven theoretische inzichten, vaardigheden (zoals diagnostiek, interventie, analyse van complexe (probleem)situaties en rapportagevaardigheden) in de praktijk toe te passen. In de thesis moet de student de academische vorming uit de bacheloropleiding en de inhoudelijke verdieping uit de masterfase toespitsen op het beroepenveld.

Wel merkte de commissie op, dat de eindterm die betrekking heeft op oordeelsvorming en het oog hebben voor ethische aspecten bij toepassing in het beroepenveld, niet in alle programma's expliciet lijkt terug te komen. Docenten van de programma's Neuropsychologie, Kinder- en Jeugdpsychologie en Klinische- en Gezondheidspsychologie gaven aan dat studenten in het stageverslag verplicht zijn aandacht te besteden aan ethische aspecten. Docenten van het programma Toegepaste Cognitieve Psychologie gaven aan dat per stageonderwerp de mate waarin ethiek aan de orde komt, varieert. Gezien het belang ervan dringt de commissie erop aan dat, ook al wordt er in elk programma aandacht aan besteed, de ethische aspecten explicieter naar voren zouden moeten worden gebracht.

In het cursorisch onderwijs houden studenten presentaties en schrijven zij papers. De eindtermen die betrekking hebben op de schriftelijke communicatie worden voor een belangrijk deel gerealiseerd in het stageverslag en de thesis. In de stage leert de student zijn handelen te verantwoorden aan tijdelijke collega's of eventuele cliënten. Verder vormt de omgang met collega's tijdens de stage een belangrijk aandachtspunt. Uit de evaluaties die de commissie tijdens het bezoek heeft onderzocht komt naar voren dat studenten tevreden zijn over de algemene academische vaardigheden die zij tijdens de studie hebben verworven. Ook zijn studenten positief over de academische vaardigheden, en de vaardigheden voor het praktijkgericht onderzoek die zij zich eigen hebben gemaakt.

Docenten lieten tijdens het bezoek weten dat studenten worden voorbereid op de weerbarstige praktijk van de scientist-practitioner. Evenals de commissie, erkennen de docenten dat het voor psychologen in de praktijk soms moeilijk is vast te houden aan de wetenschappelijke aspecten van hun vakgebied. Deze problematiek, zo lieten zowel docenten als studenten weten, komt dan ook uitgebreid naar voren tijdens intervisiedagen en terugkomdagen. De commissie heeft waardering voor het feit dat de opleiding zicht heeft op deze spanning tussen de wetenschap en de beroepspraktijk, en daar op een actieve manier aandacht aan besteedt.

De opleiding meldt in haar zelfstudie dat uit evaluaties blijkt dat studenten over het algemeen niet bijzonder positief zijn over de voorbereiding op de beroepsloopbaan. Studenten zijn tevreden over de kennis van docenten over de beroepspraktijk, maar de tevredenheid over de beroepsgerichtheid van de opleiding en de aandacht voor praktijkvaardigheden blijven daarbij achter. De verantwoordelijken van de opleiding en de docenten lieten de commissie tijdens het bezoek weten dat dit een voortdurend punt van aandacht is.

Bij de programma's Toegepaste Cognitieve Psychologie en Sociale Psychologie zijn er in de afgelopen drie jaar wijzigingen doorgevoerd om de koppeling met de beroepspraktijk te versterken. Daardoor zijn de cursuswaarderingen binnen deze programma's gestegen. In de meeste programma's worden gastdocenten uit het werkveld ingezet om de vertaalslag van wetenschap naar toepassingen te illustreren. De commissie heeft waardering voor de manier waarop de opleiding de gesignaleerde verbeterpunten grondig aanpakt.

De koppeling tussen het onderwijs in de masterprogramma's en de wetenschap wordt gegarandeerd door het feit dat de docenten nagenoeg allemaal deelnemen aan onderzoeksprogramma's aan de faculteit, zo meldt de zelfstudie.

De opleiding beschrijft in de zelfstudie dat de masterthesis de gehele onderzoekscyclus omvat: vraagstelling, theorie en hypothesen, dataverwerving, data-analyse, resultaten en conclusie en discussie. In het algemeen sluiten de thesisonderwerpen aan bij lopende onderzoeksprogramma's binnen de faculteit. In een aantal gevallen wordt het onderzoek

uitgevoerd binnen het onderzoeksprogramma van een andere onderzoeksinstelling of in een praktijkinstelling. In dergelijke gevallen is de staf van de masteropleiding Psychology bekend met het onderzoeksprogramma van die instelling, en kan zij instaan voor de kwaliteit van het onderzoek. Een docent vanuit de faculteit is verantwoordelijk voor de begeleiding en beoordeling. De docent bewaakt daarmee de inhoudelijke en wetenschappelijke kwaliteit van de werkzaamheden. Bij de stage ziet de docent, die geadviseerd wordt door de begeleider in de praktijk, erop toe dat de student technieken toepast in een ‘evidence-based practice’.

Gedurende de stageperiode heeft de docent regelmatig contact met de stagiaire en met de stagebegeleider in het veld. Daarbij wordt onder meer toegezien op de kwaliteit van de activiteiten en de faciliteiten. Het is de docent die – na advisering door de begeleider in de praktijk – de beoordeling van dit studieonderdeel op zich neemt.

Net als de bacheloropleiding Psychologie gaat ook de masteropleiding Psychology uit van het Utrechts onderwijsmodel. In haar zelfstudie beschrijft de masteropleiding dat zij inmiddels een grote stap gezet heeft in het aanscherpen van het onderwijsconcept en het vormgeven van het onderwijs volgens het onderwijsconcept, maar dat aan een aantal doelen nog wordt gewerkt. Vooral aan de professionele leerlijn, waaronder de training van professionele vaardigheden en de praktijkgerichtheid van de opleiding, wordt gewerkt in de vorm van het EMP-project “Implementatie van verbeterplannen met oog voor kwaliteit”. Een van de doelen van dit project is het verwerken van meer authentieke taken in het onderwijs. De commissie toont zich positief over het EMP-project. Zij waardeert dat de opleiding via het project de verbetering van de praktijkgerichtheid aanpakt.

De commissie heeft de studielast en de studeerbaarheid van de opleiding onderzocht. Daarbij heeft zij niet alleen gelet op eventuele struikelvakken, maar ook op de inzet die studenten leveren om een programma succesvol af te ronden, en eventuele studievertraging die studenten zouden kunnen oplopen.

In bijlage 5 zijn de contacturen van het cursorisch onderwijs opgenomen. Vanwege de centrale rol van de programmaonderdelen onderzoek en stage is het aantal contacturen (bijvoorbeeld, uren die de student op de stage-instelling doorbrengt onder supervisie van een praktijkbegeleider) tijdens deze onderdelen groot, zo meldt de zelfstudie. Tijdens de stage werkt de student 40 uur per week onder supervisie binnen de onderzoeksgroep of stage-instelling. Tegelijkertijd wordt van de student in diezelfde programmaonderdelen ook verwacht dat hij veel tijd aan zelfstudie besteedt.

Studenten lieten tijdens het bezoek weten dat de hoeveelheid EC's die voor de cursussen, de thesis en de stage staan, over het algemeen overeenkomen met de daadwerkelijke hoeveelheid uur die zij aan hun studie besteden. Dit komt overeen met het beeld dat naar voren komt uit verschillende evaluaties uit 2009-2010 en 2010-2011 die de commissie tijdens het bezoek heeft ingezien. Tijdens het cursorisch onderwijs besteden studenten 33,8 tot 34,3 uur per week aan de studie. Tijdens de stage en de thesis studeren studenten fulltime.

Uit de cursusevaluaties die de commissie bestudeerde tijdens het bezoek, bleek niet dat er struikelvakken zitten in de programma's. Positief was de commissie over de manier waarop het cursorisch onderwijs van het programma Toegepaste Cognitieve Psychologie, waar studenten elke week over een ander onderwerp een opdracht moeten inleveren. Studenten gaven aan dat dit het onderwijs intensief en activerend maakt.

De commissie vernam van zowel docenten als studenten van het programma Klinische- en Gezondheidspsychologie, dat het voor studenten soms lastig is om een stageplek te vinden. Studenten lieten weten dat het programma flexibel is, waardoor zij vast kunnen beginnen met de thesis wanneer zij nog geen stageplek hebben gevonden. De docenten bevestigden dat stageplekken soms dun gezaaid zijn. Gezien de rendementen van dit programma (zie ook standaard 3) heeft de commissie geconcludeerd dat de hoeveelheid stageplekken voor dit programma weliswaar een aandachtspunt is, maar vooralsnog geen structurele belemmering vormt voor de studeerbaarheid van het programma.

Om de doorstroom van bachelor- naar masteropleiding te bevorderen heeft de masteropleiding twee instroommomenten per jaar, namelijk in september en in februari. Daarbij noemt de opleiding een aantal randvoorwaarden, naast de al bij de bacheloropleiding omschreven inbedding in het Utrechtse Onderwijsmodel, die moeten garanderen dat studenten de opleiding in een jaar kunnen afronden:

- de opleiding begint met een introductie- en tutorbijeenkomst, waarin onder meer aandacht wordt besteed aan de planning van de master;
- de opleiding beoogt dat cursussen, masterthesis en stages zoveel mogelijk de actieve betrokkenheid van de student vereisen en stimuleren;
- de praktijkstage wordt gestart met de formulering van leerdoelen die periodiek worden besproken in overleg tussen de student en diens begeleiders;
- de praktijkstage wordt vanuit de onderwijsinstelling en vanuit de praktijkinstelling begeleid door ervaren docenten, respectievelijk door een ervaren (team van) praktijkbegeleider(s);
- de opleiding heeft met stage-instellingen afspraken gemaakt over de duur en omvang van de stages;
- de masterthesis wordt begeleid door ervaren onderzoekers en de onderzoeken maken in het algemeen deel uit van een lopend onderzoeksprogramma;
- de masterthesis wordt gestart met de goedkeuring van een onderzoeksplan;
- de masterthesis wordt beoordeeld via gestandaardiseerde procedures en beoordelingscriteria die voor alle programma's gelijk zijn;
- de studietoördinator (vaak ook tutor) van elk programma volgt de voortgang van de studie en overlegt met de begeleidende docent en de student als de student substantieel achterloopt op het programma.

Tijdens het bezoek werd het de commissie duidelijk dat de studietoördinatoren oog hebben voor de zwakkere studenten. Studenten die minder goed presteren worden extra begeleid. Docenten gaven aan dat hieraan wel grenzen zitten. De commissie kon zich goed vinden in deze praktijk.

De gemiddelde studieduur in de masteropleiding Psychology in Utrecht was in de periode 2005-2010 14 maanden voor studenten ingestroomd uit de eigen bacheloropleiding en 13 maanden voor studenten van buiten de eigen opleiding. Daarmee doet de opleiding het, zo stelt de commissie vast, bijzonder goed.

De in-, door- en uitstroomcijfers van de masteropleiding Psychology zijn opgenomen in bijlage 5. Omdat de VSNU-cijfers geen onderscheid maken in de instroom per programma en het tweede instroommoment in februari, zijn alleen de cijfers van de opleiding zelf bijgevoegd. De commissie heeft de cijfers die de VSNU heeft geleverd bestudeerd, en vastgesteld dat de cijfers van de opleiding zelf meer inzicht geven in de verschillen per programma.

Tot 2010 was het overgrote deel van de instroom in de masteropleiding afkomstig van de eigen bacheloropleiding, namelijk 94%. Dit was iets hoger dan het landelijk gemiddelde van 89%. De opleiding schrijft dit toe aan het feit dat zij vanaf de start de ingangseis van een afgeronde bacheloropleiding stelde, terwijl andere masteropleidingen Psychologie dat niet deden. Ook de specifieke keuzes in de opbouw van de Utrechtse bacheloropleiding zorgden ervoor dat directe instroom vanuit een andere bacheloropleiding Psychologie niet altijd direct mogelijk was. Aan andere universiteiten wordt bijvoorbeeld een gevorderd vak in Diagnostiek niet overal in de bachelorfase aangeboden. De masteropleiding heeft stappen ondernomen om de instroom vanuit andere instellingen gemakkelijker te maken, door bijvoorbeeld de ingangseisen te verwoorden in competenties in plaats van concreet afgeronde vakken te benoemen. Ook heeft de opleiding voor een aantal niet-klinische programma's de instroom vanuit andere bacheloropleidingen in de Maatschappij- en Gedragwetenschappen verruimd. Hetzelfde geldt voor studenten die vanuit University Colleges willen instromen. Doordat in de bachelorfase minoren worden aangeboden, kunnen deze studenten de benodigde competenties verwerven om in te stromen in de masteropleiding. De commissie heeft aan de hand van de instroomcijfers geconstateerd dat deze maatregelen effect hebben gesorteerd.

Bij het programma Toegepaste Cognitieve Psychologie zorgt de diversiteit van instroom er volgens docenten voor, dat een onderwerp altijd via verschillende invalshoeken wordt benaderd. Mocht het nodig zijn, dan kan ontbrekende kennis in werkgroepen worden bijgespijkerd. De commissie waardeert de aandacht die het programma heeft voor studenten uit andere bacheloropleidingen.

In bijlage 5 zijn de rendementen en uitval binnen de Utrechtse masteropleiding Psychology en de afzonderlijke programma's weergegeven voor de periode 2005-2009. Gemiddeld 60% van de studenten rondt het programma in één jaar af. Gemiddeld 75% van de studenten is binnen anderhalf jaar klaar. In het totaal wordt door gemiddeld 90% van de instroom uiteindelijk een diploma behaald binnen twee jaar. Hoewel er verschillen in rendementen zijn na één jaar zijn de verschillen tussen de programma's na anderhalf jaar klein. De gemiddelde studieduur bedraagt 14 maanden. De commissie is hiervan onder de indruk. Ook de uitval is laag, zo meldt de zelfstudie. Zo'n 5 tot 8 % van de studenten die begint met de masteropleiding, rondt deze niet af.

De opleiding geeft voor deze goede cijfers een aantal verklaringen die door de commissie worden onderschreven. Ten eerste is er de eis dat studenten alleen kunnen instromen wanneer het bachelordiploma is behaald. Daarnaast maakt het tutoraat een belangrijk onderdeel uit van het Utrechtse Bachelor-Mastermodel. Verder heeft de opleiding, naar aanleiding van kritiek van de vorige visitatiecommissie, met stage-instellingen afspraken gemaakt over de duur van de stages, om te voorkomen dat studenten langer dan gepland gebonden zijn aan de stageplek.

Weliswaar is de commissie zich ervan bewust dat een eenjarige masteropleiding idealiter in 12 maanden wordt afgerond, maar gezien het landelijk gemiddelde van 16 maanden concludeert de commissie dat de opleiding trots mag zijn op dit gemiddelde.

Bacheloropleiding en masteropleiding Psychology

Personeel

De commissie heeft het overzicht dat de opleiding in de zelfstudie heeft opgenomen van docenten die onderwijs verzorgen aan de opleiding bestudeerd. Docenten die het onderwijs van de bacheloropleiding Psychologie verzorgen zijn naast psycholoog vaak ook onderzoeker,

zo meldt de zelfstudie. De standaard ratio onderwijs/onderzoek in de aanstelling van een UD, UHD en hoogleraar is 60/40. De commissie heeft vastgesteld dat veel docenten door hun werk als onderzoeker goed in staat zijn om theorie en praktijk te koppelen. Daardoor concludeert de commissie dat is gewaarborgd dat studenten zicht krijgen op de vertaalslag van onderzoeksgegevens en theoretische uitgangspunten naar het praktisch handelen. Van de vaste staf die betrokken is bij onderwijs heeft 91% een gecombineerde onderwijs/onderzoek aanstelling, 9% van de stafleden is alleen op onderwijs aangesteld.

De opleiding werkt verder met juniordocenten zonder onderzoekstaak. Zij worden vooral ingezet voor het tutoraat en werkgroepen in het eerste jaar. Deze juniordocenten zijn net afgestudeerde masters Psychologie en daarom voor studenten laagdrempelig. De opleiding gaf tijdens het bezoek aan dat de juniordocenten een training krijgen voor zij aan de slag gaan. Zij worden voor maximaal drie jaar aangesteld.

Een deel van de onderwijsstaf is in haar specialisme werkzaam in de beroepspraktijk. De zelfstudie meldt dat dit in het bijzonder geldt in vakgebieden zoals neuropsychologie, klinische en gezondheidspsychologie, kinder- en jeugdpsychologie, arbeids- en organisatiepsychologie en de toegepaste cognitieve psychologie.

De Universiteit Utrecht hanteert de regeling WP-FLOW (Functies, Loopbanen, Waardering), die de structuur van wetenschappelijke functies beschrijft en waarin per functiecategorie wordt aangegeven over welke kwalificaties de betrokken medewerkers moeten beschikken. Voor zowel onderwijs als onderzoek is er een basiskwalificatie (voor functies op UD-niveau en hoger) en een seniorkwalificatie (voor functies op UHD-niveau en hoger). Startende UD's krijgen een cursus basiskwalificatie onderwijs (BKO) aangeboden, die verzorgd wordt door het Centrum voor Onderwijs en Leren (COLUU). Het afronden van deze cursus is een vereiste voor het behalen van een BKO-getuigschrift. De BKO betreft de bekwaamheden ten aanzien van de ontwikkeling, uitvoering, toetsing en evaluatie van onderwijs op het niveau van afzonderlijke onderwijsonderdelen. De bekwaamheden om onderwijstaken volgens de daaraan gestelde kwaliteitseisen te vervullen, zijn vertaald in een lijst van criteria waaraan een medewerker moet voldoen om het getuigschrift van de BKO te verwerven.

Via de SKO ontwikkelen docenten vooral aanvullende bekwaamheden rondom het ontwerpen en tot ontwikkeling brengen van onderwijsprogramma's en het coördineren van en leiding geven aan docententeams.

De commissie heeft aan de hand van een overzicht in de zelfstudie kunnen vaststellen dat nagenoeg alle stafleden die betrokken zijn bij het onderwijs van de opleidingen Psychologie, in het bezit zijn van de BKO danwel SKO. Alleen de juniordocenten beschikken niet over een certificaat. De commissie is onder de indruk van de manier waarop de opleidingen hebben gewerkt aan de professionalisering van het docentencorps.

De cursusevaluaties die de commissie tijdens het bezoek heeft ingezien, laten zien dat studenten zeer tevreden zijn over de inhoudelijke deskundigheid van de docenten. Ook over de didactische kwaliteit van de docenten en de kwaliteit van feedback zijn studenten tevreden. De studenten met wie de commissie tijdens het bezoek sprak, bevestigden dit beeld.

De docent-studentratio van de gezamenlijke opleidingen bedraagt 1 op 41,8. Deze berekening is inclusief tutoraat, coördinatie en management. De opleidingen lichten in hun zelfstudies toe dat de ratio in de afgelopen jaren licht is gedaald als gevolg van toenemende studentenaantallen en (verhoudingsgewijs) dalende onderwijsbudgetten. De opleiding

verwacht dat de docent-studentratio in de komende jaren nog zal afnemen. Dit komt omdat de hoeveelheid ingeschreven studenten afneemt als gevolg van de numerus fixus. Dit leidt tot lagere onderwijsbudgetten. Ook door landelijke ontwikkelingen voorziet de opleiding een afname van haar budget.

De verantwoordelijken van de opleidingen lichtten tijdens het bezoek hun zorgen over de stafstudentratio toe. Om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren is de laatste jaren ingezet op kleinschaligheid en het aanbieden van meer contacturen. Deze toenemende onderwijslast is in enige mate verlicht door de aanstelling van de juniordocenten – een oplossing die de opleiding in de nabije toekomst, zoals de commissie eerder beschreef, ook wil inzetten bij de verdere intensivering van het onderwijs. Het invoeren van de leerlijnen in de bachelorfase heeft tot een betere afstemming van de vakken onderling geleid, waardoor bezuinigd kon worden. De bacheloropleiding meldt dat dit ook positieve gevolgen heeft gehad voor de kwaliteit van het onderwijs. De commissie heeft geconcludeerd dat de stafstudentratio een kritische grens bereikt lijkt te hebben. Zij waardeert de pogingen van beide opleidingen om via onderwijskundige vernieuwingen niet alleen de druk op de staf te verkleinen, maar ook de onderwijskwaliteit te vergroten. Ondanks het uitgesproken engagement van de docenten, waarvan de commissie tijdens het bezoek onder de indruk was, en de grote inspanningen die zij leveren om het onderwijs met de gewenste kwaliteit te verzorgen, signaleert de commissie een zekere spanning om een evenwicht te bewaren tussen de beschikbare tijd voor onderwijs en onderzoek. De commissie roemt de staf omdat deze ondanks de werkdruk het programma draaiende houdt.

Opleidings specifieke voorzieningen

Veel studenten maken in het kader van hun bachelor- of masteronderzoek gebruik van de aanwezige laboratoria. Dit is mogelijk omdat het onderzoek meestal plaatsvindt binnen het kader van een van de onderzoeksprogramma's van de afdelingen, die weer zijn ingebed in een van de onderzoeksspeerpunten van de universiteit. De laboratoria beschikken over voldoende faciliteiten. Daarnaast kunnen studenten terecht bij GGZ-instellingen waaraan docenten van de opleiding verbonden zijn. De zelfstudie noemt als voorbeelden Altrecht, Parnassia en Centrum '45.

Overwegingen

Bacheloropleiding Psychologie

De commissie heeft vastgesteld dat de onderzoeksgerichte profilering die de bacheloropleiding Psychologie beoogt, op doordachte wijze is vormgegeven in het programma. De nadruk die de opleiding legt op de vaardighedenlijn en de kwaliteit van de literatuur die studenten moeten bestuderen, zijn hiervan duidelijke voorbeelden. Daarbij is de commissie onder de indruk van de manier waarop de docenten bijdragen aan continue verbetering van het programma. De onderlinge overleggen zijn structureel en dragen aantoonbaar bij aan de duidelijk waarneembare kwaliteitscultuur die binnen de opleiding heerst.

De commissie heeft vastgesteld dat de relatie tussen de opleiding en de beroepspraktijk daarbij zorgvuldig wordt gewaarborgd. Niet alleen erkent zij dat het een verstandige keuze is om bachelorstudenten nog niet in aanraking te laten komen met echte patiënten, maar ook heeft zij vastgesteld dat de opleiding op veel verschillende manieren studenten kennis laat maken met het beroepenveld. Dit bereikt de opleiding niet alleen door de casuïstiek tijdens colleges en in opdrachten, maar ook doordat veel docenten praktijkervaring hebben.

Door het veelvuldige overleg tussen docenten en de zorg die de opleiding besteedt aan de verbetering van het curriculum, heeft de commissie vast kunnen stellen dat het programma studeerbaar is. Uit de gesprekken met studenten bleek dat de opleiding zeker niet te licht wordt bevonden; hierover is de commissie tevreden.

De commissie heeft geconstateerd dat haar bevindingen over het programma worden weerspiegeld in de door- en uitstroomcijfers. De uitval is tijdens en direct na het eerste studiejaar het hoogst; studenten die het eerste jaar succesvol afronden, ronden vervolgens binnen een acceptabele termijn de volledige bacheloropleiding af. De commissie is onder de indruk van de manier waarop de opleiding de rendementen sinds de vorige visitatie heeft weten te verbeteren.

Masteropleiding Psychology

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding, en de programma's binnen de opleiding, gedegen zijn opgebouwd. Zij heeft geconstateerd dat binnen alle programma's de eindtermen van de masteropleiding worden gerealiseerd. De zwaartepunten van de programma's zijn duidelijk de stage en de thesis, maar de commissie heeft vastgesteld dat ook het cursorisch onderwijs een duidelijke bijdrage levert aan de verdieping die de masterfase beoogt. Zij moedigt de initiatieven van de opleiding om de verbinding met de praktijk binnen het cursorisch onderwijs te verstevigen, aan.

De commissie heeft vastgesteld dat de studenten binnen de stage de praktijkervaring opdoen die wordt verondersteld in de eindtermen. Positief is de commissie over de manier waarop studenten zowel vanuit de opleiding als op hun stageplek worden begeleid. Ook waardeert de commissie dat de omvang van stage en thesis per student mag variëren, al naar gelang het zwaartepunt dat de student zelf wil aanbrengen in zijn studie. De commissie vraagt aandacht voor de hoeveelheid stageplekken die voor studenten beschikbaar zijn. Alhoewel de commissie de flexibiliteit in het programma waardeert (de student kan zelf kiezen of hij eerst de stage doet, of eerst de thesis), wijst zij erop dat het van belang is dat studenten tijdig over een passende stageplek beschikken. Overigens waardeert de commissie het initiatief van de opleiding om met stageplekken afspraken te maken over de duur van de stages. Vooral positief is de commissie over de manier waarop de opleiding aandacht besteedt aan de weerbarstige praktijk van de scientist-practitioner. Door onder andere de intervisiedagen die de opleiding organiseert, bereidt zij studenten voor op de beroepspraktijk waarin wetenschappelijke onderbouwing en reflectie soms in de verdrukking dreigt te raken.

Bacheloropleiding en masteropleiding Psychology

Voor wat betreft het personeel heeft de commissie vastgesteld dat nagenoeg alle docenten over een basiskwalificatie of een seniorkwalificatie beschikken. Verder heeft de commissie geconstateerd dat de docenten niet alleen betrokken zijn bij wetenschappelijk onderzoek, maar dat een groot deel van de docerende staf binding heeft met de beroepspraktijk. De commissie heeft geconstateerd dat met de huidige formatie van de opleidingen, het onderwijs (en de begeleiding van studenten) met de gewenste kwaliteit verzorgd kan worden. Wel heeft zij vastgesteld dat er een spanning bestaat tussen de ambities van de opleidingen en de omvang van de formatie, die niet groot genoeg lijkt om een verdere intensivering van taken op te kunnen vangen. De commissie waardeert hierbij nadrukkelijk de inzet van de docenten om de programma's te verzorgen, en de realistische en creatieve manier waarop de opleiding omgaat met onderwijsvernieuwingen.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **goed**.

Masteropleiding Psychology: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **voldoende**.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Om het gerealiseerde eindniveau van beide opleidingen te beoordelen, heeft de commissie voorafgaand aan het bezoek 16 bachelorafstudeerwerken en 15 masterthesen bestudeerd. Deze in totaal 31 werken zijn door de secretaris van de commissie uit de door de opleiding aangeleverde lijst van afstudeerwerken van de afgelopen twee jaar geselecteerd, conform de voorwaarden die de voorzitter heeft gesteld aan de selectie. Deze voorwaarden hielden in dat de opgevraagde afstudeerwerken verspreid zijn afgerond over de afgelopen twee jaar, dat de hoogte van de beoordelingen van de werken gespreid was en dat de selectie recht deed aan de studentenaantallen van de desbetreffende specialisatie. Van alle specialisaties heeft de commissie minimaal twee werken bestudeerd, waarvan ten minste een met een hoog cijfer, en een met een laag cijfer. De commissie heeft geconstateerd dat de selectie van de door haar bestudeerde bachelorafstudeerwerken en theses voldeed aan deze criteria.

Bacheloropleiding Psychologie

De opleiding meldt in haar zelfstudie dat zij in 2008-2009 een inventarisatie heeft gemaakt van de werk- en toetsvormen en de aansluitende feedback in de bacheloropleiding Psychologie. Een daaruit voortvloeiend project heeft in 2009-2010 geleid tot de formulering van de onder standaard 2 beschreven onderwijsvisie en het onderwijsconcept van de opleiding, waarin ook de toetsing aan de orde komt.

In de zelfstudie meldt de opleiding dat verschillende toetsingswijzen worden gecombineerd, bijvoorbeeld via schriftelijke toetsen (zoals een betoog waarin verschillende begrippen met elkaar worden vergeleken, een onderzoeksopzet, feedback aan medestudenten en multiple choice) en opdrachten die ter plekke worden uitgevoerd (bijvoorbeeld mondeling presenteren, postersessie). De commissie heeft dit tijdens het bezoek kunnen verifiëren; er zijn meerdere toetsmomenten per cursus en binnen deze toetsingen heeft de commissie veel variatie aangetroffen. Ook heeft de commissie kunnen vaststellen dat de toetsvormen aansluiten op de leerdoelen van de desbetreffende cursus.

Studenten met wie de commissie sprak lieten weten dat de toetsvormen die de opleiding hanteert aansluiten op het onderwijs. Evaluaties van het onderwijs die de commissie tijdens het bezoek bestudeerde, bevestigden die beeld. Ook blijkt uit deze evaluaties dat studenten tevreden zijn over de helderheid van de beoordelingscriteria. Verder lieten studenten weten tevreden te zijn over de (tussentijdse) feedback die zij ontvangen op hun toetsen.

De commissie heeft tijdens haar bezoek toetsen van verschillende vakken en variërende toetsvormen bestudeerd. Zij was tevreden over het niveau van de toetsen. Bij de multiple

choice tentamens werd niet alleen kennis en inzicht worden getoetst, maar ook de toepassing daarvan.

Zoals vermeld vormt het bacheloronderzoek het sluitstuk van de opleiding. Hoofddoel van het bacheloronderzoek is dat de student een empirisch onderzoek opzet, uitvoert en erover rapporteert. In de zelfstudie heeft de opleiding uiteen gezet dat studenten hiertoe moeten voldoen aan zeven subdoelen:

- doorlopen van de gehele empirische cyclus;
- het kunnen toepassen van de kennis uit de eerdere vakken Methodenleer en statistiek alsmede de geleerde onderzoeksvaardigheden;
- het kunnen toepassen van zowel algemene vaardigheden als academisch denken en handelen, en onderzoeksvaardigheden;
- verslag schrijven in de vorm van een artikel (inclusief Nederlandstalig en Engelstalig abstract);
- mondelinge eindpresentatie geven;
- ethisch leren handelen als onderzoeker;
- ervaren hoe het is om zelf deelnemer in een onderzoek te zijn, elke student dient minimaal tien uur zelf als proefpersoon in psychologisch onderzoek te hebben geparticipeerd.

Studenten voeren het bacheloronderzoek uit in groepjes van 3 of 4, waarbij het oordeel over het eindproduct wordt toegekend aan alle groepsleden. Bij de beoordeling tellen het onderzoeksproces, de mondelinge presentatie en de schriftelijke presentatie in de vorm van een artikel mee. De commissie heeft tijdens het bezoek nadrukkelijk aandacht besteed aan de beoordelingen van het bacheloronderzoek, omdat het eindproduct door meerdere studenten tot stand is gekomen. De commissie heeft met studenten, docenten en de verantwoordelijken gesproken over de manier waarop de beoordeling van de groepswerken tot stand komt. De verantwoordelijken lieten weten dat gemonitord wordt dat elke student een substantiële bijdrage levert. Studenten bevestigden dit; zij moeten aan alle subonderdelen 25% bijdragen. Dit houdt in dat zij bijvoorbeeld allemaal eenzelfde hoeveelheid artikelen moeten aanleveren, en allemaal een alinea schrijven voor de inleiding, et cetera. Docenten meldden dat studenten in geval van problemen met de samenwerking langskomen bij de begeleider. Ook geven docenten individuele opdrachten wanneer zij vermoeden dat studenten niet voldoende hebben bijgedragen aan het eindresultaat, en kan er gedifferentieerd worden in de becijfering. Zo meldde een docent dat hij een groep van 4 studenten bijvoorbeeld 28 punten geeft, die zij onderling moeten verdelen. Op die manier achterhaalt hij wat de individuele bijdrage van de studenten is geweest. Binnen de opleiding loopt een pilot waarin studenten aan het eind van het traject individueel aan de tand worden gevoeld over het onderzoek. Ook deze aanpak is erop gericht te achterhalen wat de bijdrage van de individuele student is geweest. Tijdens het bezoek liet de opleiding weten dat de aanpak van deze pilot vooralsnog goed bevalt. De commissie is positief over de pilot en adviseert de opleiding om de aanpak te formaliseren.

De commissie heeft geen beoordelingsformulieren kunnen bestuderen van de door haar bestudeerde eindwerkstukken. De opleiding liet tijdens het bezoek weten dat er structureel gebruik wordt gemaakt van beoordelingsformulieren, maar dat docenten geen kopieën hebben bewaard van de formulieren die zij aan de studenten hebben overhandigd. Deze praktijk werd door de studenten met wie de commissie sprak, bevestigd. De commissie adviseert de opleiding om de ingevulde beoordelingsformulieren op te slaan, zodat voor externe beoordelaars inzichtelijk gemaakt kan worden hoe de begeleider de verschillende bijdragen van de studenten uit het groepje heeft beoordeeld. Positief is de commissie over

het feit dat de beoordelingscriteria ook voorafgaand aan het schrijfproces inzichtelijk worden gemaakt aan de studenten. Per half punt staat aangegeven wat de docent verwacht van het eindproduct. Verder worden de eindwerkstukken door een tweede beoordelaar gelezen.

De commissie heeft de kwaliteit van de scripties beoordeeld en heeft daarbij geconcludeerd dat de oordelen van de opleiding overeen kwamen met de oordelen die de commissie zou hebben toegekend. De probleemstellingen, de opzet van het onderzoek en de kwaliteit van het betoog waren in alle gevallen van voldoende kwaliteit. Wel constateerde zij dat de schrijfvaardigheid bij sommige eindwerkstukken te wensen overliet. De commissie stelt vast dat deze constatering noopt tot reflectie op de schrijflijn (zie Standaard 2).

De bacheloropleiding Psychologie wordt door de meeste studenten gevolgd om verder te studeren aan een masteropleiding. Gegevens over arbeidsmarktperspectief na afronding van de bachelor zijn niet bekend bij de opleiding.

Masteropleiding Psychology

De toetsing binnen de cursorische onderdelen van de masteropleiding is toegespitst op het onderwerp van de betreffende cursus, zo meldt de zelfstudie. De cursuscoördinatoren stellen voor de beoordeling van toetsen antwoordsleutels op. Afhankelijk van de cursusdoelstellingen wordt de student getoetst via practicumopdrachten, kennis- en inzichttoetsen, referaten en papers. Evenals in de bacheloropleiding worden alle opdrachten en papers tijdens de duur van het programma onderdeel door de studenten voltooid. De commissie heeft tijdens het bezoek van een aantal cursussen toetsen bestudeerd en was tevreden over de kwaliteit van de vragen en opdrachten die zij daarbij aantrof. De commissie heeft vastgesteld dat het niveau van de toetsen overeenkomt met wat van een masterstudent verwacht mag worden.

De student wordt in de stage beoordeeld op zelfstandigheid, kennis, vaardigheden en inzicht, omgang met cliënten of patiënten en de tijdelijke collega's, kwaliteit van het praktische werk en de ontwikkeling daarvan, leervermogen en openheid. De formele beoordeling wordt uitgevoerd door de stagedocent. Naast de eigen observatie van het functioneren van de student, betreft de stagedocent ook de beoordeling door de praktijkbegeleider en de kwaliteit van het stageverslag. Tijdens het bezoek lieten docenten weten dat zij de kwaliteit van de stages zorgvuldig controleren. De begeleider op stage vult een gedetailleerd formulier in, en de begeleider van de opleiding controleert of het verslag voldoet aan de normen uit de stagenota. Een tweede beoordelaar van de opleiding leest het verslag onafhankelijk van de eerste beoordelaar. Tijdens het bezoek heeft de commissie tien stageverslagen bestudeerd. Zij heeft vastgesteld dat de verslagen van voldoende kwaliteit waren en kon zich vinden in de beoordelingen die door de opleiding waren toegekend. De commissie merkte tijdens het bezoek op dat de stageverslagen vrij omvangrijk waren. Bij navraag bleek dat de eisen die de opleiding stelt aan stageverslagen, de student voorbereiden op de eisen die tijdens de GZ-opleiding worden gesteld aan verslaglegging. Studenten lieten weten dat de criteria waarop hun stage en het stageverslag worden beoordeeld, vooraf helder zijn. De beoordelingscriteria van het stageverslag kwamen, zo constateerde de commissie, nadrukkelijk terug op het beoordelingsformulier.

De masterthesis wordt beoordeeld door de begeleider en, onafhankelijk daarvan, door een tweede beoordelaar. De beoordelingscriteria sluiten aan bij de doelstelling van de opleiding dat de afgestudeerde masterstudent in staat is om op basisniveau binnen het gekozen beroepenveld bij te dragen aan de ontwikkeling van het vak. Dit betekent onder andere dat de afgestudeerde een zinnige psychologische vraagstelling empirisch kan onderzoeken en er adequaat over kan rapporteren. De opleiding meldt in haar zelfstudie dat mede door het

vooraf goedkeuren van het thesisplan, de procedure rondom en de kwaliteit van de theses zijn verbeterd. De commissie onderschrijft het belang van deze stap in het proces. De commissie heeft, na bestudering van 15 mastertheses, vastgesteld dat deze zonder uitzondering voldoen aan deze criteria. Vanaf 2011-2012 wordt het beoordelingsformulier dat de begeleider heeft ingevuld bewaard door de opleiding.

In het voorjaar van 2011 heeft de opleiding voor het eerst een facultaire arbeidsoriëntatieweek georganiseerd, waarin een mix van activiteiten werd aangeboden. Studenten konden deelnemen aan activiteiten zoals workshops, lezingen, rondetafelgesprekken met professionals uit het werkveld en alumni. De commissie spreekt zich positief uit over dit initiatief, dat studenten helpt bij de voorbereiding op de arbeidsmarkt.

De masterevaluatie van de faculteit laat zien dat 76% van de studenten na hun opleiding gaat werken. Van de overige studenten geeft 10% aan een studie te gaan volgen. De opleiding heeft in de afgelopen jaren jaarlijks enquêtes afgenomen onder uitstromende studenten. Uit de enquête 2002-2007 blijkt dat 69% van de alumni de eerste baan vindt op het werkterrein van de psychologie, waarvan 60% op WO-niveau. 74% van de afgestudeerden werkt in de sector gezondheidszorg en welzijn, 16% is werkzaam in de consultancy, beleid en advies en ongeveer 10% van de studenten werkt als (toegepast) onderzoeker. De commissie heeft deze resultaten vergeleken met de doelstellingen van de opleiding en heeft geconstateerd dat deze cijfers daarmee in voldoende mate overeenkomen.

Bacheloropleiding en masteropleiding Psychology

In de zelfstudies van de opleidingen melden zij dat de rol van de examencommissies ten opzichte van de vorige visitatie is versterkt en verduidelijkt. Met ingang van januari 2011 zijn er drie facultaire examencommissies; één voor de bacheloropleidingen, één voor de academische masterprogramma's en één voor de researchmasterprogramma's. De examencommissies hebben volgens de faculteit een actievere rol gekregen bij het bewaken van de kwaliteit van toetsing, mede door de instelling van een speciale toetscommissie die de examencommissies adviseert. Deze toetscommissie bestaat uit de voorzitters van de drie examencommissies, een toetsdeskundige en een expert uit het departement Methoden en Technieken.

De toetscommissie geeft onder verantwoordelijkheid van de examencommissies uitwerking aan de nieuwe taken en doet daarvan jaarlijks verslag aan de examencommissies. De toetscommissie ontwerpt onder andere regelingen en procedures die een bijdrage leveren aan de borging van de kwaliteit van examens en tentamens. Hieronder valt onder meer het opstellen van voorschriften voor het construeren van toetsen, bijvoorbeeld ten aanzien van het formuleren van toetsmatrices en het bepalen van de cesuur voldoende – onvoldoende. Ook stelt zij richtlijnen op voor het beoordelen van open vragen, papers en andere werkstukken. De examencommissie bestudeert cijferfrequenties, is voornemens met toetsmatrizen en wil expliciet aandacht besteden aan de cesuur. Tijdens het bezoek lieten de examencommissies weten dat zij inventariseren of het beoordelingsformulier van de bacheloronderzoeken en de mastertheses overal op dezelfde manier worden gebruikt en ingevuld. Verder is men voornemens voor de tweede beoordelaar een separaat beoordelingsformulier te ontwerpen. De examencommissie van de bacheloropleiding liet weten ook te onderzoeken of de toetsen inhoudelijk corresponderen met de eindtermen, en aandacht te schenken aan een scoringsmal van toetsen.

De zelfstudie meldt dat zowel de examencommissies als de toetscommissies relatief recentelijk zijn gestart met het uitoefenen van hun nieuwe rol en taak. Daarom moet aan de

richtlijnen en procedures nog verder vorm worden gegeven. De commissie heeft tijdens het bezoek vastgesteld dat zowel de toetscommissie als de examencommissie nog aan het begin staan van de invulling van hun taken, maar dat de manier waarop zij hun verantwoordelijkheden tegemoet treden vertrouwen opwekt. De toetscommissie en examencommissies zijn zich, zo constateerde de commissie, bewust van de rol die zij spelen in de kwaliteitsbewaking van de opleidingen en hebben expliciete gedachten over de manier waarop zij hun taak willen vormgeven.

Overwegingen

De commissie heeft vastgesteld dat het gerealiseerde eindniveau van zowel de bachelor- als de masteropleiding Psychology de vereiste kwaliteit heeft. Zij heeft geen problemen gesignaleerd bij de bestudering van de eindwerkstukken van beide opleidingen, al merkte zij op dat de schrijfvaardigheid binnen de bacheloropleiding enige aandacht behoeft. Zowel de bachelor- als de masterstudenten hebben de eindkwalificaties gerealiseerd. Ook heeft de commissie vastgesteld dat de oordelen die de opleidingen hebben toegekend aan de eindwerkstukken overeenkomen met haar eigen oordeel. De beoordeling van de eindwerkstukken en de theses is voor studenten inzichtelijk. De commissie adviseert de opleidingen om de beoordelingsformulieren goed te documenteren.

Voor wat betreft het beoordelen van de groepswerken in de bacheloropleiding, benadrukt de commissie dat het van belang is dat de individuele bijdrage van elke student door de opleiding wordt beoordeeld. De commissie moedigt de initiatieven die diverse docenten hiertoe genomen hebben aan en adviseert de opleiding deze initiatieven te formaliseren.

De commissie heeft vastgesteld dat de manier waarop de eindtermen behorend bij de stage in de masteropleiding worden getoetst adequaat is. Het format dat studenten moeten gebruiken voor het schrijven van het stageverslag beslaat alle eindtermen die in de stage moeten worden gerealiseerd. Ook heeft de commissie vastgesteld dat de kwaliteit van de stageverslagen van voldoende niveau is. Zij waardeert dat de criteria voor het stageverslag overeenkomen met de eisen die tijdens de GZ-opleiding aan verslaglegging worden gesteld.

De commissie heeft vastgesteld dat de toetsen die tijdens de bachelor- en de masteropleiding worden afgenomen, van voldoende niveau zijn. Van zowel de tentamens als de opdrachten die de commissie bestudeerde van de opleidingen, kon zij vaststellen dat deze in voldoende mate toetsen of de studenten de eindkwalificaties behorend bij de cursus hebben behaald. Daarbij merkte de commissie op dat niet alleen kennis en inzicht, maar ook de toepassing daarvan in voldoende mate wordt getoetst. De validiteit en betrouwbaarheid van de toetsing en beoordeling wordt gewaarborgd door de Toetscommissie, zo heeft de commissie vastgesteld.

Beide opleidingen hebben een begin gemaakt met het toetsen van de toetsing. De commissie merkte tijdens het bezoek op dat de opleidingen nog niet structureel de kwaliteit van de toetsen en beoordelingen daarvan borgen. Wel constateerde zij dat de opleidingen duidelijke plannen hebben om daar op korte termijn verbetering in te brengen. Zowel de examencommissies als de toetscommissie konden concrete voornemens toelichten en gaven bovendien aan op welke manier zij recentelijk hun taak hadden opgepakt. De commissie heeft vastgesteld dat zij een helder beeld hebben van hun taak en verantwoordelijkheden, en de manier waarop zij daar invulling aan zal geven. De commissie heeft daarom vertrouwen in een voortvarende implementatie van de plannen.

Omdat het niveau van de opdrachten en de scripties in de ogen van de commissie aan de maat was maar het systeem van toetsing en beoordeling nog aandacht behoeft, beoordeelt de commissie deze standaard voor beide opleidingen met een voldoende.

Conclusie

Bacheloropleiding Psychologie: de commissie beoordeelt Standaard 3 als **voldoende**.

Masteropleiding Psychology: de commissie beoordeelt Standaard 3 als **voldoende**.

Algemeen eindoordeel

Standaard 1

De commissie komt tot de conclusie dat de voorgeschreven inhoudelijke componenten uit het domeinspecifiek referentiekader zichtbaar terugkomen in de vaardigheidsdoelen en kennisdoelen van de bachelor- en masteropleidingen en daarmee voldoen aan de eisen die daaraan gesteld worden. De commissie is daarbij onder de indruk van het sterke profiel van de bacheloropleiding Psychologie.

Standaard 2

De commissie komt tot de conclusie dat de geformuleerde eindkwalificaties vertaald worden binnen de opleidingen, waarbij voldoende aandacht is voor onderwijs gericht op wetenschappelijke en (academisch) professionele vorming. De sterke profiërnig van de bacheloropleiding is op doordachte wijze vertaald naar het programma. Met name in de bachelorfase was de commissie onder de indruk van de manier waarop door middel van overleg de samenhang wordt gewaarborgd. De studielast van de opleidingen is voldoende en de rendementen van beide opleidingen zijn bovengemiddeld goed. Het onderwijs wordt verzorgd door betrokken en deskundig onderwijspersoneel.

Standaard 3

Het toetsysteem van de bachelor- en masteropleidingen voldoet en er is een adequaat afgestemde mix van toetsvormen, waarbij de opleidingen op de goede weg zijn met de inrichting van toetsbeleid voor een adequate borging van de kwaliteit van de toetsing en beoordeling. Afgestudeerden van de opleidingen bereiken de geformuleerde eindkwalificaties, waarbij de commissie adviseert om de initiatieven voor de individuele beoordeling van bachelorwerkstukken te formaliseren.

Conclusie

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Psychologie* als **voldoende**.

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Psychology* als **voldoende**.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie

Prof. dr. E. (Eddy) Van Avermaet (1946) studeerde af in de Psychologie in 1970 aan de Katholieke Universiteit Leuven. In 1975 promoveerde hij aan de Universiteit van Californië in Santa Barbara. Vanaf 1974 is hij werkzaam aan de Katholieke Universiteit Leuven, waar hij in 1982 hoogleraar werd. Hij is directeur van het Leuven Center for Cultural and Social Psychology. Hij was hoofdredacteur van het European Journal of Social Psychology en medeorganisator van meerdere internationale conferenties. Ook ontving hij acht onderzoekssubsidies. Zijn onderzoek richt zich op interpersoonlijke perceptie (sociale cognitie) en op coöperatie en competitie tussen individuen en groepen. Zijn bestuurlijke activiteiten omvatten onder meer het voorzitterschap van de Onderwijsraad KU Leuven, voorzitter van het departement Psychologie van de faculteit en academisch coördinator kwaliteitszorg van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR). Daarnaast was hij adviseur van de Vlaamse Minister van Onderwijs over de overgang naar de bachelor-masterstructuur en de introductie van het accreditatiestelsel in Vlaanderen.

A.W.F. (Diana) Coppens BSc (1989) behaalde haar bachelor Psychologie bij de Universiteit Leiden. Vervolgens is zij daar de research master 'Psychology' begonnen met als track sociale en organisatiepsychologie. Extracurriculaire activiteiten waar Diana zich mee bezig heeft gehouden zijn onder andere een bestuursjaar bij de Studievereniging der Psychologie Labyrint, waar zij onder meer lezingen, workshops, congressen en een bezoek aan een buitenlandse universiteit georganiseerd heeft. Tevens is zij een jaar student-lid van het opleidingsbestuur Psychologie geweest en heeft zij een KNAW assistentschap gedaan. Het afgelopen jaar heeft zij deelgenomen aan het 'Leiden Leadership Programme', een universitair honours programma voor masterstudenten van de Universiteit Leiden.

Prof. dr. W. (Walter) Everaerd (1937) is emeritus hoogleraar algemene klinische psychologie aan de Universiteit van Amsterdam. In Utrecht studeerde hij van 1959 tot februari 1964 klinische en experimentele psychologie. Daarna volgde hij opleidingen in de psychotherapie. Hij was betrokken bij de introductie van de gedragstherapie in Nederland. Hij promoveerde in 1970 op een gedragstherapeutisch onderwerp, namelijk operante conditionering met psychiatrische patiënten. In 1985 vertrok hij naar Amsterdam. Zijn onderzoek ligt op het gebied van de experimentele klinische psychologie. Aanvankelijk was dat de gedragstherapie, daarna de seksuologie en het emotionele geheugen. Zijn onderzoek werd gesteund door ZWO en later door NWO, daarnaast door het Astmafonds, de Kankerbestrijding en andere fondsen. Na zijn emeritaat continueerde hij zijn onderzoek en nam nieuw werk aan als adviseur bij Emotional Brain bv te Almere en bij de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken. Hij was zowel binnen als buiten de universiteit actief in bestuurlijke taken.

A.L. (Abigaël) Herschberg BSc (1985) is studente Klinische Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam (UvA). Zij was lid van de Evaluatie Commissie aan de UvA (2008-2010), zat tweeënhalf jaar in de Opleidingscommissie waarvan twee jaar als voorzitter (2009-2011), is vanaf het begin van haar studie betrokken als studentvoorlichter, zette de Klinische Fractie op (2010-2011) en volgde het Honours Programma dat zij met succes afrondde (2008-2011). Op dit moment is zij vierdejaars studente klinische psychologie waarvoor zij fulltime stage loopt in de verslavingszorg, is zij lid van de College van Beroep voor de Examens van de UvA (COBEX), is zij studentlid van de Sectie Verslavingspsychologie van het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP) en werkt zij sinds vier jaar als intakecoördinator bij Voedselbank Bos en Lommer en Voedselbank de Baarsjes te Amsterdam.

Prof. dr. G. (Gellof) Kanselaar (1942) studeerde psychologische functieleer te Utrecht van 1966 tot 1972. Hij promoveerde in 1983 op het proefschrift 'Cognitieve complexiteit'. Van 1988 tot 2006 was hij hoogleraar aan de Universiteit Utrecht met de leeropdracht Onderwijskunde, i.h.b. de onderwijspsychologie en ICT in het onderwijs. Van 2006 tot 2009 was hij honorair hoogleraar en sinds 2009 emeritus hoogleraar. Hij was tot zijn pensionering directeur van het onderzoeksinstituut ICO-ISOR en voorzitter van de opleiding onderwijskunde in Utrecht. Kanselaar was medeoprichter van de researchmaster Educational Sciences in Utrecht. Hij gaf leiding aan verschillende door NWO gefinancierde onderzoeksprojecten, o.a. op het terrein van samenwerkend leren met ICT (Computer Supported Collaborative Learning, CSCL), probleem oplossen, computertoepassingen in het onderwijs bij wiskunde, natuurkunde en talen. Hij begeleidde als promotor 16 promovendi en participeerde sinds 2000 in meer dan 50 wetenschappelijke publicaties. Hij heeft verschillende bestuursfuncties vervuld in nationale en internationale wetenschappelijke organisaties. Zo was hij onder andere lid van het College van Bestuur van de SVO, voorzitter van de Landelijke Vereniging van Onderwijsresearch en lid van het landelijk management team onderzoekschool ICO.

L. C. (Lauren) Koetzier (1990) volgt momenteel de bacheloropleiding Psychologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Zij is tweedejaars studente en zal met ingang van het nieuwe semester de minor Klinische Psychologie volgen. Sinds het begin van haar studie is zij werkzaam geweest als jaarvertegenwoordiger bij de facultaire studentenraad. Tevens is zij bij de faculteit betrokken als studentvoorlichter. In het semester 2010-2011 heeft zij de functie van studenttoehoorder vervuld binnen het facultair bestuur.

Prof. dr. M. W. (Maurits) van der Molen (1950) studeerde klinische psychologie (specialisatie: klinische neuropsychologie) en psychologische functieleer (specialisatie: psychofysiologie) aan de Vrije Universiteit Amsterdam. In 1981 promoveerde hij aldaar op een psychofysiologisch onderwerp (promotor: prof. dr J.F. Orlebeke). In datzelfde jaar werd hij medewerker aan de toenmalige vakgroep Ontwikkelingspsychologie van de subfaculteit Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam. In 1990 werd hij aan dezelfde universiteit benoemd tot hoogleraar Ontwikkelingspsychologie, i.h.b. in de psychobiologische en differentieel-psychologische aspecten. Hij was gasthoogleraar aan verschillende buitenlandse universiteiten (o.a., Vrije Universiteit Brussel, Sapienza Università di Roma, Université de Montréal). Hij heeft jarenlang leiding gegeven aan de programmagroep Ontwikkelingspsychologie (UvA), en was 'founding director' van het Cognitive Science Center Amsterdam (CSCA). Hij was directeur van de landelijke onderzoekschool Experimentele Psychologie (EPOS) en voorzitter, medeoprichter, van de Vereniging Nederlandse Ontwikkelingspsychologie (VNOP). Hij is president geweest van de Federation of European Societies for Psychophysiology (FEPS) en founding-president van de European Society for Cognitive and Affective Neuroscience (ESCAN). Hij is lange tijd managing editor geweest van het tijdschrift 'Acta Psychologica'. Zijn onderzoeksgroep heeft aan de basis gestaan van biologische ontwikkelingspsychologie in Nederland en is zonder ophouden ondersteund door NWO.

E. (Elke) Schoneveld BSc (1989) studeerde de bacheloropleiding psychologie, richting Persoon, in Nijmegen van 2007 tot 2011 en behaalde haar diploma cum laude. Daarna is zij begonnen aan de 2-jarige research master Behavioural Science, tevens aan de Radboud Universiteit, die zij in 2013 zal afronden. Haar ambitie is om na de research master te promoveren op een onderwerp op het gebied van de ontwikkelingspsychologie. Tijdens haar bachelor studie was zij werkzaam als student-assistent en heeft ze vijf maanden aan de

Universiteit van Glasgow (Glasgow University) gestudeerd. Tijdens haar research master heeft ze een beurs ontvangen van de KNAW in het kader van het Programma Akademie-Assistenten om zelfstandig een onderzoek uit te voeren.

Prof. dr. J.M. (Maarten) van Son (1946) studeerde klinische psychologie aan de UU en promoveerde (1978) daar op gedragstherapie bij sociale vaardigheidsproblemen, in dienst van ZWO. Hij volgde gelijktijdig scholing in psychotherapie en schoolde zich verder in de klinisch psychologische praktijk. In de loop van de tijd behaalde hij zijn beroepskwalificaties onder meer leidend tot de registraties Gz-psycholoog/klinisch psycholoog en psychotherapeut. Hij was UD en UHD op het gebied van de klinische psychologie en was als hoogleraar Klinische Psychologie aan de Universiteit Utrecht (1991- 2011). Hij was actief in onderzoek op het terrein van de klinische psychologie onder meer bij depressie, eetstoornissen, postpartumproblematiek, psychische gevolgen van traumata en psychische problematiek bij brandwonden en begeleidde daarbij zijn promovendi. Hij was actief in vele functies met betrekking tot onderzoek en onderwijs, patiëntenzorg en organisatie/bestuur, waaronder vakgroepvoorzitter, departementsbestuurder, faculteitsbestuurder en voorzitter/directeur van het onderwijsinstituut psychologie. Verder was hij opbouwer en hoofdopleider voor de postmasteropleidingen tot Gz-psycholoog en tot specialist klinisch psycholoog. Hij was verder actief in buitenuniversitaire (beroeps)organisaties, onder andere als voorzitter van de Vereniging voor Cognitieve- en Gedragstherapie (VGCT). In 2011 ging hij met emeritaat, en bleef actief als lid van het tuchtcollege van het NIP en het Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg, als voorzitter van klachtcommissies van zorginstellingen, vicevoorzitter Zorggroep voor Verloskunde en docent Beroepsethiek.

Dr. R. (Riël) Vermunt (1941) is afgestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam en heeft daarna diverse jaren gewerkt als wetenschappelijk medewerker sociale psychologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Vermunt is in 1981 in Leiden gepromoveerd op onderzoek naar sociale vergelijking. Hij heeft zich in Leiden verdiept in het verschijnsel rechtvaardigheid. Hij heeft in dat kader diverse cursussen gegeven en studenten begeleid in onderzoeksprojecten, stages en scripties, en gaf colleges sociale psychologie. Hij was acht jaar Onderwijsdirecteur van de 'graduate school' voor de sociale psychologie in Nederland: het Kurt Lewin Instituut en bestuurslid van de Nederlandse Associatie van Sociaal-psychologisch Onderzoekers. Bovendien heeft hij diverse bestuursfuncties vervuld op sectie-, subfaculteits- en faculteitsniveau. Hij was acht jaar voorzitter van de sectie sociale psychologie van de Leidse Universiteit. Hij is medeoprichter en redacteur van het tijdschrift Gedrag en Organisatie, is medeoprichter en bestuurslid van de International Society for Social Justice Research geweest en heeft diverse 'rechtvaardigheids' congressen georganiseerd. Ook was hij co-editor van de serie 'Critical Issues in Social Justice', uitgegeven door Plenum Press, New York. Hij was verbonden aan de University of Skövde in Zweden gedurende een periode van vijf jaar. Hij is auteur en medeauteur (redacteur) van vele artikelen, hoofdstukken en boeken op het gebied van rechtvaardige verdelingen, verschenen in internationale media. Momenteel heeft hij een 'nul' aanstelling aan de Leidse Universiteit.

S. (Sanne) van Wetten (1986) volgde van 1998 tot 2004 voorbereidend wetenschappelijk onderwijs aan het Sint-Janscollege te Hoensbroek. Van 2005 tot 2009 studeerde zij pedagogiek in Sittard. In 2009 was zij werkzaam als pedagogisch medewerker voor Xonar jeugdhulpverlening, waar zij werkte in een 24-uurs voorziening voor jongeren met een autisme spectrum stoornis. Van 2009 tot 2012 studeerde zij psychologie aan de universiteit van Maastricht. Aldaar was zij actief als lid van de studentenraad en opleidingscommissie. Daarnaast was zij werkzaam als freelance pedagogisch begeleidster.

Dr. G. (Gezinus) Wolters (1943) studeerde psychologische functieleer te Groningen van 1964 tot 1971. In 1971 werd hij aangesteld als wetenschappelijk medewerker bij de subfaculteit psychologie van de Universiteit Leiden. Hij promoveerde in 1983 op het proefschrift 'Episodic memory'. Sinds 1988 was hij UHD bij de sectie Cognitieve Psychologie in Leiden. Sinds 2003 maakt hij deel uit van de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken. Na zijn pensionering in 2008 is hij part time aangesteld als coördinator voor de facultaire laboratoria. Daarnaast treedt hij regelmatig op als getuige-deskundige in rechtszaken. Naast het geven van onderwijs en doen onderzoek, vervulde hij binnen en buiten de faculteit een groot aantal bestuurlijke taken. Hij was onder andere lid van het faculteitsbestuur en van het bestuur van NWO-MaGW en was lid en voorzitter van diverse NWO subsidiecommissies. Verder was hij nauw betrokken bij de oprichting van de onderzoeksschool EPOS en gaf hij leiding aan enkele door NWO gefinancierde onderzoeksprojecten. Daarnaast was hij lange tijd lid van de redactie van Acta Psychologica. Hij heeft een groot aantal nationale en internationale wetenschappelijk publicaties op zijn naam op het gebied van het menselijk geheugen. Deze hebben zowel betrekking op theorievorming (gebaseerd op experimenten en simulaties met neurale netwerkmodellen), als op praktische toepassingen (zoals de betrouwbaarheid van herinneren door ooggetuigen).

Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader

A) Inleiding: relatie tot de onderwijsvisitatie 2011/2012

Voorafgaand aan de visitatie van de psychologieopleidingen in Nederland heeft de Kamer Psychologie, het disciplineoverlegorgaan van de VSNU, de criteria vastgelegd waaraan naar haar oordeel de academische bachelor- en masteropleiding moeten voldoen. Zij heeft daarbij aansluiting gezocht bij de uitgangspunten van de vier vorige visitatiecommissies, die respectievelijk in 1988, 1994, 2000 en 2006 de opleidingen hebben beoordeeld. De criteria sluiten tevens aan op het NIP-rapport 'De kwaliteit van de psychologiebeoefening' (NIP, 1995). Daarnaast hebben we ons bij het opstellen van de criteria rekenschap gegeven van de EuroPsy criteria (EFPA, 2005). Hierbij dient aangetekend te worden dat deze laatste uitgaan van een driejarige bachelor- en een tweejarige masteropleiding. In Nederland is gepoogd in navolging van andere Europese landen ook accreditatie te verkrijgen voor het voorzorgen van een tweejarige masteropleiding voor (deelgebieden van de) psychologie. Diverse aanvragen zijn weliswaar goed beoordeeld door de NVAO maar niet doelmatig bevonden door het ministerie van Onderwijs. Het ministerie beroept zich o.a. op het argument dat de opleidingen in het verleden vierjarig waren en van voldoende niveau en meent daarnaast dat er geen bezwaar is tegen het opnemen van specialistische onderdelen in de bachelorfase.

Bij de bacheloropleiding psychologie gaat het om een disciplinegeoriënteerde bachelor waarbij in de meeste gevallen sprake zal zijn van doorstroom naar een masteropleiding in dezelfde (deel)discipline (zie de nota 'Naar een open hoger onderwijs' van het ministerie van Onderwijs, november 2000). Voor de zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog zal de driejarige bacheloropleiding in de psychologie geen civiel effect hebben, omdat het competentieniveau na drie jaar hiervoor te beperkt is (zie Onderwijsvisitatie Psychologie, VSNU, 2001, p. 39). De nadruk in de bacheloropleiding psychologie ligt op disciplinaire academische vorming en globale kennisverwerving. De bacheloropleiding psychologie biedt daarmee een uitstekende basis om door te kunnen stromen naar een masteropleiding Psychology of naar een andere (gerelateerde) masteropleiding. In nauwe aansluiting op de bacheloropleiding psychologie is de masteropleiding Psychology echter een noodzakelijke voorwaarde voor de zelfstandige beroepsuitoefening als psycholoog.

De invoering van de bachelor-masterstructuur heeft geleid tot een aantal nieuwe voorwaarden en uitgangspunten. Het gaat immers om twee afzonderlijke, eigenstandige opleidingen met ieder een eigen set doelstellingen en eindtermen. Daarbij wordt enerzijds verwacht dat de bachelor een behoorlijke keuzevrijheid kent (bijvoorbeeld in de vorm van een minor) en dat na de bachelor opnieuw kan worden nagedacht over de keuze van een master, eventueel in een andere richting of aan een andere universiteit. Anderzijds blijkt uit de argumentatie van het ministerie ten aanzien van de (on)doelmatigheid van een tweejarige masteropleiding Psychology, dat bachelor en master juist in hun samenhang moeten worden gezien. De gewenste specialisatie en de voorbereiding op postacademisch onderwijs vindt immers plaats in bachelor én master tezamen. Daarmee verschaft het ministerie de psychologieopleidingen een paradoxale opdracht, die heeft geresulteerd in een behoorlijke diversiteit tussen de Nederlandse psychologieopleidingen, waarbij vooral de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte tussen opleidingen verschilt in de bachelorfase. Dit zal er toe leiden dat wanneer bachelorprogramma's met andere bachelorprogramma's worden vergeleken er aanzienlijke inhoudelijke verschillen worden gevonden. Dit geldt ook bij een onderlinge vergelijking van masterprogramma's. Wanneer echter de bachelor- en masteropleiding als één geheel worden bekeken, zijn de Nederlandse opleidingen onderling goed vergelijkbaar. Ook is duidelijk dat er inhoudelijk weliswaar verschillen bestaan, maar dat over het te bereiken eindniveau grote eensgezindheid heerst. Verschillen in profilering zullen

zowel tussen opleidingen als binnen opleidingen (bijvoorbeeld tussen verschillende mastervarianten) altijd aanwezig zijn. Van belang is daarom vooral ook het academisch niveau van de eindtermen van de verschillende bachelor- en masteropleidingen.

In verband hiermee heeft de Kamer Psychologie zich op het standpunt gesteld dat bij het formuleren van de criteria de bachelor- en masteropleiding een organisch op elkaar aansluitend geheel vormen. Daarbij respecteert en accepteert zij verschillen die er in de afgelopen periode tussen de verschillende opleidingen psychologie zijn ontstaan ten aanzien van de omvang van de specialisatiefase en de omvang van de vrije keuzeruimte. Wel is de Kamer Psychologie van mening dat de bacheloropleiding psychologie – mede gezien de internationale eisen – overwegend uit psychologievakken en steunvakken moet bestaan.

B) Doelstelling en aard van de academische psychologieopleiding

Het uitgangspunt bij het opstellen van de criteria is dat de psychologie een zelfstandige opleiding is met eigen doelstellingen. Die doelstellingen zijn enerzijds ontleend aan het specifiek eigen disciplinaire karakter van de psychologie als wetenschap en anderzijds aan het veld van toepassingen waarop de opleiding voorbereidt. Mede bepalend voor de identiteit van de psychologieopleiding is de internationale herkenbaarheid en erkenning ervan.

In algemene zin richt de psychologie zich op de wetenschappelijke bestudering van gedrag en beleving van mensen (of dieren) in hun verhouding tot zichzelf en tot hun fysieke en sociale omgeving. De psychologie is een biopsychosociale wetenschap. Observatie en analyse van intrapersoonlijke en interpersoonlijke processen dienen in samenhang te geschieden met enerzijds kennis over de biologische fundering van het gedrag en anderzijds over de sociale en fysieke context waarbinnen deze plaatsvinden. Dit geldt voor alle subdisciplines van de psychologie.

De aard van de psychologie brengt mee dat in deze discipline uiteenlopende analysemodellen worden gehanteerd voor de beschrijving en verklaring van bijvoorbeeld processen van neurofysiologische, intrapsychische, interindividuele, institutionele of culturele aard. Een belangrijke taak van de psychologie is dan ook verbanden te leggen tussen de verschillende verklaringsmodellen.

Er worden diverse methoden toegepast in de verschillende gebieden van de psychologie zoals de experimentele en de quasi-experimentele methode alsmede klinische observatie, neuro-imaging, fysiologische metingen en survey. Kennis van verschillende veel gebruikte methoden wordt van groot belang geacht voor de academisch geschoolde psycholoog.

De psychologieopleiding bereidt de studenten voor op de psychologische onderzoeks- en beroepspraktijk. Een specifiek kenmerk hiervan is dat psychologen, net zoals medici, beslissingen nemen die het (geestelijk) welzijn van individuele personen in belangrijke mate kunnen bepalen. Kennis over de ethiek van onderzoek en bij professioneel handelen is daarom onontbeerlijk.

C) Gevolgen voor de inhoud van de opleiding

Voorgaande uitgangspunten leiden ertoe dat de psychologieopleiding, naar het oordeel van de Kamer Psychologie, inhoudelijk tenminste de volgende componenten dient te omvatten. Daarbij dient te worden opgemerkt dat de genoemde componenten niet per se als afzonderlijke cursus in het curriculum moeten zijn terug te vinden. De componenten kunnen ook als onderdeel van (meerdere) andere cursussen in het curriculum worden aangeboden.

In de Bachelorfase:

- a. inleidingen in de belangrijkste deelgebieden van de psychologie, met name de biologische psychologie, de cognitieve psychologie, de ontwikkelingspsychologie, de sociale psychologie, de differentiële psychologie en psychopathologie.
- b. de steungebieden: geschiedenis van de psychologie, wetenschapsfilosofie, ethiek, methodenleer en data-analyse en statistiek;
- c. onderwijs en oefening in de methoden van de psychologische wetenschap en het psychologische onderzoek (doorlopen van de empirische cyclus) en van de beroepspraktijk; de mogelijkheid om (indien relevant en gewenst) een stevige basis te leggen om in de masterfase te kunnen voldoen aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut of schoolpsycholoog;
- d. naast globale kennis van de belangrijkste fundamentele deelgebieden ook globale kennis van de belangrijkste toepassingsgebieden die in de betreffende opleiding worden aangeboden;
- e. een bachelorthese, hetzij een verslag van een literatuuronderzoek, hetzij een verslag van een (klein) empirisch onderzoek.

In de Masterfase:

- a. inhoudelijke, specialistische kennis, afhankelijk van de mastervariant;
- b. gesuperviseerde praktijk- en/of onderzoeksstage;
- c. (indien relevant en gewenst, mede afhankelijk van de mastervariant) verdere oefening in vaardigheden voor de beroepspraktijk, zodanig dat daarmee voldaan wordt aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificatie tot de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, psychotherapeut of schoolpsycholoog;
- d. een masterthese: opzet, uitvoering en rapportage van een empirisch en/of analytisch onderzoek waarbij sprake is van een hoge mate van zelfstandigheid.

D) Bestuurlijke en organisatorische randvoorwaarden

De Kamer Psychologie neemt als uitgangspunt dat het eigen karakter van de psychologieopleiding een zodanige bestuurlijke en organisatorische inbedding vereist dat de beslissingsbevoegdheid over het programma bij psychologen berust, met inbegrip van de examencommissie. Ten slotte acht de Kamer geregeld landelijk overleg over kwalificaties voor beroepsuitoefening en beroepsethiek tussen de psychologieopleidingen en met de beroepsvereniging van groot belang.

Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties

Bacheloropleiding Psychologie

Kennis en inzicht¹:

Wie de bacheloropleiding psychologie heeft voltooid:

- heeft inzicht in de structuur van de psychologie, haar deelgebieden en toepassingsvelden en de samenhang daartussen;
- heeft kennis van de biologische, maatschappelijke en interculturele aspecten van gedrag;
- heeft een globale kennis van de historische en (wetenschaps)filosofische grondslagen van het vak;
- heeft inzicht in de belangrijkste vraagstukken, theorieën, bevindingen en procedures binnen de basisdisciplines: psychonomie/functieleer, ontwikkelingspsychologie, persoonlijkheidsleer en sociale psychologie;
- heeft inzicht in psychopathologie, en de diverse biopsychosociale perspectieven daarop;
- kent de methodologische regels, onderzoeksmethoden en statistische analysetechnieken die in de psychologie algemeen worden gebruikt;
- heeft inzicht in de grondslagen van de psychologische diagnostiek en de belangrijkste psychometrische modellen;
- heeft op gevorderd niveau kennis van tenminste één subdiscipline: cognitive neuroscience, gezondheidspsychologie, kinder- en jeugdpsychologie, klinische psychologie, neuropsychologie, organisatiepsychologie, psychologie van arbeid en gezondheid, sociale psychologie of toegepaste cognitieve psychologie;
- kent gebruikelijke onderzoeksmethoden en technieken van de gekozen subdiscipline;
- heeft een beeld van een ander wetenschapsgebied of van een thematiek buiten de psychologie (via een minor) en/of kennis verworven van speciale onderwerpen binnen of buiten de psychologie.

Toepassen van kennis en inzicht:

De afgestudeerde bachelorstudent psychologie is in staat om:

- problemen te conceptualiseren en analyseren in wetenschappelijk-psychologische termen;
- ter beantwoording van psychologische vraagstellingen relevante literatuur te verzamelen en kritisch te bezien;
- zowel Nederlandstalige als Engelstalige wetenschappelijk-psychologische literatuur samen te vatten;
- met gebruikmaking van psychologische kennis, modelmatig en hypothetisch te redeneren;
- een eenvoudige onderzoeksvraag te stellen, een onderzoeksplan te ontwerpen, empirische gegevens te verwerven, data statistisch te analyseren en conclusies daaruit te trekken;

Oordeelsvorming:

De afgestudeerde bachelorstudent psychologie is in staat om:

- problemen te conceptualiseren en analyseren in wetenschappelijk-psychologische termen;
- met gebruikmaking van psychologische kennis, modelmatig en hypothetisch te redeneren;
- kritisch te reflecteren op psychologische kennisclaims op basis van inhoudelijke overwegingen en methodologische criteria;

---

¹ De eerste zeven kenniseindtermen zijn expliciete leerdoelen van cursussen in het verplichte deel van de major psychologie, nummer 8 en 9 van het keuzedeel van de major en de laatste van de profileringsruimte.

- een eenvoudige onderzoeksvraag te stellen, een onderzoeksplan te ontwerpen, empirische gegevens te verwerven, data statistisch te analyseren en conclusies daaruit te trekken;

De afgestudeerde bachelorstudent psychologie:

- toont een constructieve houding ten opzichte van de psychologie en de wetenschap in het algemeen;
- onderscheidt een wetenschappelijke redeneertrant van een niet-wetenschappelijke redeneertrant, benadert empirische kennisclaims wetenschappelijk en verdedigt die benadering tegenover niet-wetenschappelijke benaderingen;
- toont een zowel open als kritische houding ten opzichte van theorieën en praktijken in de psychologie en de wetenschap in het algemeen;
- heeft een open oog voor de beperkingen van de wetenschap, in het bijzonder de psychologie en de toepasbaarheid daarvan en is hierover duidelijk tegenover anderen;
- geeft zich bij de gebruikmaking van wetenschappelijke kennis rekenschap van de bredere, dat wil zeggen de maatschappelijke, ethische en (wetenschaps)filosofische context waarin dat gebeurt;
- respecteert de menselijke waardigheid, de onderlinge gelijkwaardigheid van mensen en houdt in zijn academisch/psychologisch handelen rekening met de belangen van anderen, en;
- neemt zelf verantwoordelijkheid voor de wetenschappelijke/academische/psychologische kwaliteit van het eigen handelen.

Communicatie

De afgestudeerde bachelorstudent psychologie is in staat om:

- een eenvoudige onderzoeksvraag te stellen, een onderzoeksplan te ontwerpen, empirische gegevens te verwerven, data statistisch te analyseren en conclusies daaruit te trekken;
- schriftelijk verslag te doen van een onderzoek en daarbij te voldoen aan de gangbare vormvereisten voor een wetenschappelijk artikel;
- over eigen onderzoek of een ander psychologisch onderwerp een mondelinge presentatie te houden, voor een publiek met of zonder een wetenschappelijke achtergrond.

Leervaardigheden

De afgestudeerde bachelorstudent psychologie is in staat om:

- individueel en in samenwerking met anderen, planmatig te werken aan de oplossing van wetenschappelijke en/of maatschappelijke vraagstukken, en;
- bij deze activiteiten adequaat gebruik te maken van relevante informatie- en communicatietechnologie;
- succesvol een praktijk- of onderzoeksstage aan te vangen op het terrein van tenminste één subdiscipline: cognitieve neuroscience, gezondheidspsychologie, kinder- en jeugdpsychologie, klinische psychologie, neuropsychologie, organisatiepsychologie, psychologie van arbeid en gezondheid, sociale psychologie of toegepaste cognitieve psychologie, dat wil zeggen dat de student moet beschikken over de startcompetenties voor het uitvoeren van deze praktijk- of onderzoeksstage; 2
- een constructieve houding te tonen ten opzichte van de psychologie en de wetenschap in het algemeen.

---

² De laatste vaardigheidseindterm heeft betrekking op de keuzecursussen van de major.

Kennis en inzicht

Wie de masteropleiding Psychology heeft voltooid, heeft op gevorderd niveau inzicht in:

- de recente ontwikkeling en actuele stand van zaken met betrekking tot de psychologische kennis binnen één van de volgende gebieden: gezondheidspsychologie, kinder- en jeugdpsychologie, klinische psychologie, neuropsychologie, organisatiepsychologie, psychologie van arbeid en gezondheid, sociale psychologie of toegepaste cognitieve psychologie;
- het beroepsveld (of de beroepsvelden) waarbinnen de kennis van dat gebied van de psychologie wordt toegepast;
- assessment die in het beroepsveld wordt gehanteerd en de theorie die aan de assessment ten grondslag ligt;
- de interventiestrategieën die in dat beroepsveld worden gehanteerd en de theorie die aan deze strategieën ten grondslag ligt;
- gebruikelijke methoden van onderzoek in het betreffend beroepsveld.

Toepassen van kennis en inzicht

Wie de masteropleiding Psychology heeft voltooid:

- heeft op gevorderd niveau inzicht in de toepassingen van psychologische kennis binnen één van de volgende gebieden: gezondheidspsychologie, kinder- en jeugdpsychologie, klinische psychologie, neuropsychologie, organisatiepsychologie, psychologie van arbeid en gezondheid, sociale psychologie of toegepaste cognitieve psychologie;
- is in staat kennis op een van voornoemde gebieden van de psychologie te gebruiken om psychologische vraagstukken in het betreffende vakgebied adequaat te analyseren;
- kan assessment in het betreffende beroepsgebied op basisniveau uitvoeren;
- kan de interventiestrategieën die in dat beroepsveld worden gehanteerd op basisniveau uitvoeren;
- kan eenvoudig wetenschappelijk onderzoek op het betreffende gebied opzetten, uitvoeren en rapporteren.

Oordeelsvorming

Wie de masteropleiding Psychology heeft voltooid:

- is attent op gevolgen van eigen handelen als professional ten opzichte van respectievelijk patiënten, cliënten en participanten in onderzoek en hun directe omgeving;
- heeft oog voor ethische aspecten van de toepassing van de psychologie in het betreffende beroepsveld met inbegrip van het onderzoek;
- heeft oog voor en handelt naar het besef van beperkte kennis en vaardigheden;
- is kritisch ten aanzien van psychologische kennis en praktijk; in het bijzonder in het licht van wetenschappelijke standaarden van redeneren en bewijsvoering.

Communicatie

Wie de masteropleiding Psychology heeft voltooid:

- is in staat om patiënten, cliënten en/of participanten in onderzoek en collega's te benaderen, een werkrelatie aan te gaan en zich ten opzichte van hen voor beroepsmatige acties en conclusies te verantwoorden;
- is in staat om aspecten van het vak over te dragen aan collega's en aan mensen buiten het vak, in het bijzonder met betrekking tot onderwerpen op het gekozen beroepsveld;

- is in staat om eenvoudig empirisch onderzoek te rapporteren.

Leervaardigheden

Wie de masteropleiding Psychology heeft voltooid:

- heeft aangetoond te kunnen leren van literatuur, mondelinge overdracht van kennis en kunde en van feedback op eigen academische en beroepsactiviteiten;
- beschikt over leervaardigheid op zelfsturend en autonoom niveau.

Doelstelling per masterprogramma Psychology

programma Arbeids- en Organisationspsychologie

- Het masterprogramma Arbeids- en organisatiopsychologie richt zich op menselijk gedrag in relatie tot arbeid en (arbeids)organisaties. Het gaat hierbij niet alleen om individueel gedrag, maar juist ook om het functioneren van teams en de organisatie als geheel. De A&O-psychologie heeft tot doel meer inzicht te krijgen in gedrag in organisaties en om uiteindelijk de 'fit' tussen mensen en hun werkomgeving te kunnen optimaliseren. A&O-psychologie is derhalve een toegepaste wetenschap, waarin fundamenteel onderzoek en praktische toepassing gecombineerd worden.
- Het Utrechtse masterprogramma Arbeids- en organisatiopsychologie kenmerkt zich door de evenredige aandacht voor zowel inhoudelijke kennis als diagnose- en interventievaardigheden op het gebied van de arbeidspsychologie, organisatiopsychologie en personeelspsychologie.
- Het programma biedt afgestudeerden goede beroepsperspectieven en sluit goed aan bij verdere postmaster-opleidingen en registraties op het gebied van organisatieadvies, groepstraining en –begeleiding, human resource management en beroepskeuze- en loopbaanbegeleiding.

programma Jeugdstudies

- Het masterprogramma Jeugdstudies wil studenten opleiding tot algemeen sociaal-wetenschappelijke of psychologische professionals, die beschikken over de kennis, competenties en methodische vaardigheden die hen geschikt maken voor een breed scala aan academische functies in het brede veld van de zorg voor jeugdigen (jeugdbeleid, onderwijs, jeugd(gezondheids)zorg. Studenten moeten daartoe leren om onderzoek uit te voeren, beleid te analyseren en ontwikkelen, op basis van de stand van zaken van wetenschappelijke kennis steun te bieden bij de ontwikkeling en uitvoering van concrete interventies (wat is bekend over wat werkt en waarom, hoe kunnen op basis van deze kennis nieuwe interventies en/of nieuw beleid ontwikkeld worden), kunnen onderzoeken wat de effectiviteit van bepaalde interventies is met behulp van gedegen wetenschappelijk effectonderzoek (Randomized controlled trials) en kunnen helpen bij de implementatie van effectief gebleken interventies.
- Het programma leidt studenten op tot algemeen sociaal-wetenschappelijke of psychologische academici die geschikt zijn voor functies als stafmedewerker, manager, beleidsmedewerker of onderzoeker op het terrein van de zorg voor jeugd. Daarbij kan het gaan om functies bij de (landelijke, provinciale of gemeentelijke) overheid, maar ook om functies in de jeugd(gezondheids)zorg de jeugdhulpverlening, of functies in landelijke gespecialiseerde instituten gericht op onderzoek, kennisontwikkeling, kennisoepassing en implementatie van wetenschappelijk gefundeerde kennis van vraagstukken over jeugd. Het veld van de Zorg voor Jeugd is momenteel sterk in beweging. Zo bestaat er voor het eerst een apart ministerie voor Jeugd en Gezin in Nederland. Er wordt door de landelijke overheid fors geïnvesteerd in kwaliteitsverhoging van het professionele werken in dit veld. De uitvoering van meer toegepast, maar ook meer fundamenteel wetenschappelijk

onderzoek, naar jeugdvragestukken maakt hier een belangrijk onderdeel van uit. De master sluit goed aan bij deze ontwikkelingen en beoogt studenten op te leiden voor functies in dit proces. Internationaal sluit de master aan bij onderzoek en beleid dat internationaal vergelijkend is opgezet. Studenten kunnen elders in Europa toegang zoeken tot meer gespecialiseerde opleidingen en tot functies in landen overstijgende onderzoeksinstituten (zoals het EMCDDA, het European Monitoring Centre for Drug and Drug Addiction, de WHO). Ten behoeve van deze internationalisering zal expliciet gezocht worden naar de mogelijkheid om stages in het buitenland te lopen in het kader van de master.

programma Kinder- en Jeugdpsychologie

- In de ontwikkelingspsychologie worden veranderingen in gedragingen en belevingen met verloop van leeftijd bestudeerd. Ontwikkelingspsychologisch onderzoek is gericht op beschrijving en theorievorming die de menselijke ontwikkeling gedurende (een deel van) de levensloop in kaart brengen. Centraal staan systematische veranderingen in de levensloop van het individu, de ontwikkelingsprocessen die hieraan ten grondslag liggen en de sociale context van ontwikkelingsveranderingen. In het masterprogramma Kinder- en jeugdpsychologie ligt de nadruk op een deel van het gehele levensloopproces, nl. de kinder- en jeugdperiode. Het programma is gericht op het aanbrengen van kennis en vaardigheden op het terrein van de psychologische diagnostiek en de interventie (en preventie) van ontwikkeling van kinderlijke en jeugdige gedragingen en mentale processen. De nadruk ligt hierbij op de optimalisering van normale ontwikkeling en de bijsturing van problematische ontwikkeling en de bijdrage die beleid en organisaties daar aan kunnen leveren.
- Ontwikkelingspsychologen vinden empleo in vele sectoren van de samenleving. Functies, taken en werkzaamheden zijn divers. Vervolgperspectieven nationaal zijn: instroom in de postdoctorale opleiding tot GZ-psycholoog (mits in de bachelorfase voldaan is aan de eisen) voor degenen die een carrière in de gezondheidszorg ambiëren (in de Psychiatrie, de Gehandicaptenzorg, in de RIAGG's, in justitiële instellingen, gezinsvoogdij en kindbescherming). Men kan een opleiding volgen voor een registratie Kinder & Jeugd van de beroepsvereniging NIP, of men kan zich vestigen of gaan werken (na post-master opleiding) als eerstelijns psycholoog. Dit omvat zowel de begeleiding van de jongeren zelf als de begeleiding van de ouders of verzorgers. Afgestudeerden gaan ook werken in schoolbegeleidingsdiensten en speciaal onderwijs of in landelijke, provinciale, of gemeentelijke instellingen. De werkzaamheden omvatten hulpverlening en begeleiding, maar ook beleidsontwikkeling en methodiekontwikkeling en evaluatie van beleid en toegepast onderzoek. Vervolgperspectief internationaal: ontwikkelingspsychologie is een internationaal erkend vak dat ook in andere landen kan worden bedreven. De regelgeving die het mogelijk maakt dat men zich kan vestigen als psycholoog is per land verschillend.

programma Klinische & Gezondheidspsychologie

- Het masterprogramma klinische en gezondheidspsychologie bereidt voor op het uitoefenen van een functie als hulpverlener, onderzoeker of beleidsontwikkelaar op academisch niveau. Naast grondige psychologische kennis van problemen op het gebied van de geestelijke dan wel lichamelijke gezondheid, worden psychotherapeutische basiskennis en vaardigheden verworven en wordt de student verder gevormd op het gebied van de psychodiagnostiek. De student verdiept zich voorts in de gedragstherapie en cognitieve therapie. Speciale aandacht in het programma gaat uit naar gevolgen van en mogelijke interventies na ingrijpende gebeurtenissen als ook medisch onverklaarde klachten en lichamelijke chronische aandoeningen. Het programma legt een sterk accent op de verwerving van zowel professionele vaardigheden relevant voor de uitoefening van

het beroep in een praktische setting als academische vaardigheden nodig voor het begrijpen, ontwikkelen en toepassen van wetenschappelijke inzichten. Praktijkstage en empirisch onderzoek vormen dan ook voorname onderdelen van het masterprogramma.

- Afgestudeerden kunnen, na selectie, doorstromen in verschillende post-masters opleidingen, mits ook in de bachelorfase voldaan is aan eisen die gesteld worden. In Nederland zijn dat met name de opleiding tot GZ-psycholoog (die na voltooiing en selectie gevolgd kan worden door de opleiding tot specialist-Klinisch Psycholoog) en de opleiding tot lid van een specialistische psychotherapievereniging. De master klinische en gezondheidspsychologie kan, afhankelijk van de gekozen stageplaats en na goedkeuring van het betreffende verslag, voldoen aan de eisen van de NIP-aantekening diagnostiek en zich als junior op de arbeidsmarkt begeven. Afgestudeerden worden gevraagd voor diagnostische en begeleidings- en interventiewerkzaamheden in praktijkfuncties in ziekenhuizen, gezondheidscentra, verzorgings- en verpleegtehuizen. Anderen worden gevraagd in onderzoek- of onderwijsfuncties in het hoger onderwijs of in particuliere (onderzoek)bureaus. Voorlichting, training en staf/beleidsfuncties in de somatische en geestelijke gezondheidszorg zijn ook functies waarin afgestudeerden aan de slag gaan. Klinische psychologie en gezondheidspsychologie zijn erkende beroepen die ook in andere landen kunnen worden beoefend. De regelgeving die het mogelijk maakt dat men zich kan vestigen in een ander land of in het buitenland een postmaster beroepsopleiding kan gaan volgen is per land verschillend.

programma Neuropsychologie

- De neuropsychologie onderzoekt de relatie tussen hersenen en gedrag. Het gaat hier om verschillende psychologische functies zoals perceptie, geheugen, denken, taakverwerking, aandacht, motivatie en emotie. Het gebied bestudeert hoe deze functies door de hersenen worden uitgevoerd, maar ook wat de gevolgen zijn van beschadigingen aan de hersenen en hoe stoornissen behandeld kunnen worden. Dergelijke stoornissen kunnen o.a. ontstaan door een ongeval, een beroerte, overmatig drankgebruik of degeneratie in de hersenen (bijvoorbeeld bij de ziekte van Alzheimer). Het doel van het masterprogramma Neuropsychologie is tweeledig.
- In de eerste plaats gaat het om het overbrengen van inhoudelijke kennis en praktische vaardigheden op het terrein van de klinische neuropsychologie, waarmee voldaan kan worden aan de eisen van de NIP diagnostiekaantekening en de afgestudeerde zich op de arbeidsmarkt kan begeven.
- Ten tweede biedt een afgeronde masteropleiding Neuropsychologie toegang tot de beroepsopleiding voor GZ-psycholoog (cf. wet BIG). Dit is mede afhankelijk van de gekozen vakken tijdens de bachelorfase.
- De afgestudeerden kunnen, indien zij dat willen en een plaats kunnen krijgen, de GZ-opleiding in Nederland of een vergelijkbare postdoctorale opleiding in het buitenland gaan volgen. De opleiding biedt aan afgestudeerde neuropsychologen de mogelijkheid om als neuropsycholoog (NIP-diagnosticus) diagnostische werkzaamheden in de gezondheidszorg (ziekenhuizen, psychiatrische klinieken en instellingen voor revalidatie en bejaardenzorg) te verrichten. Ook onderzoekfuncties in instellingen die werkzaam zijn op het gebied van de gezondheidszorg, variërend van psychiatrische ziekenhuizen tot de farmaceutische industrie, behoren tot de beroepsmogelijkheden. Studenten die naar het buitenland willen kunnen zich voorbereiden op een PhD traject. De regelgeving die het mogelijk maakt dat men zich kan vestigen in een ander land of een postmaster beroepsopleiding kan gaan volgen, zijn per land verschillend.

programma Sociale Psychologie

- Het programma biedt verdieping in de kerngebieden van de sociale-psychologie, inclusief centrale toepassingsvelden. In het bijzonder omvat het masterprogramma de domeinen van sociaal-psychologische processen op intra- en interpersoonlijk niveau, alsmede op intra- en intergroepsniveau. Studenten specialiseren zich op een concreet inhoudelijk en professioneel terrein in hun stage en afstudeerproject. Centraal staat het vergroten van kennis en vaardigheden met betrekking tot sociaal-psychologische theorieën, onderzoek en toepassingen op de niveaus van: het individu, sociale relaties en groepen.
- Het masterprogramma bereidt voor op professionele functies op het gebied van de sociale psychologie, met name onderzoek in niet-universitaire instellingen, alsmede voor praktijk- en beleidsfuncties op het gebied van de toegepaste sociale psychologie. Daarnaast sluit het programma goed aan bij nationale en internationale research masters op het gebied van de sociale psychologie.

programma Toegepaste Cognitieve Psychologie

- Het gaat in dit masterprogramma om:
  - kennis van informatieverwerkingsprocessen in het menselijke brein;
  - kennis van het adviseren over optimaliseren van informatieoverdracht gebaseerd op bovenstaande kennis;
  - ontwerpen van ergonomisch verantwoorde interfaces;
  - sociaal psychologische factoren die meespelen bij kennisoverdracht (denk aan attitudeveranderingen etc).
- De student zal na het volgen het programma getraind zijn in het toepassen en vertalen van fundamentele kennis naar praktijksituaties. Voorbeelden hiervan zijn:
  - cognitieve ergonomie (bijvoorbeeld, onderzoek en advies naar arbeidsomstandigheden; gebruikersgemak, veiligheid, mens-computerinteractie etc.);
  - communicatiedesign en advisering over optimalisering informatie overdracht (bijvoorbeeld: begeleiding van campagnes: voorlichting, marketing, reclame etc.).
- De markt voor afgestudeerden ligt in de designindustrie, onderwijsresearch, gezondheidszorg, de ICT-sector en de marketing- en reclamesector, als adviseur of als toegepast onderzoeker. Zij die zich meer ergonomisch hebben georiënteerd kunnen een werkring vinden bij spoorwegbedrijven, telecommunicatie, luchthavensector/ruimtevaart of productontwikkeling in de industrie. Omdat het om een internationaal erkende specialisatie gaat, kan men ook in andere landen gemakkelijk zijn beroep uitoefenen.

Bijlage 4: Overzicht van de programma's

Bacheloropleiding Psychologie

De verplichte cursussen zijn vet gedrukt.

	Semester 1		Semester 2	
	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Jaar 1	Inleiding in de Psychologie: Overzicht en geschiedenis	Biologische grondslagen van het gedrag	Functieel	Persoonlijksleer
	Methodenleer en statistiek 1	Methodenleer en statistiek 2	Ontwikkelings-psychologie	Sociale Psychologie

	Semester 1		Semester 2	
	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Jaar 2	Biopsychosociale perspectieven op psychopathologie	Majorkeuze of profileringsruimte	Majorkeuze of profileringsruimte	Majorkeuze of profileringsruimte
	Grondslagen van de psychologische diagnostiek en testtheorie	Majorkeuze of profileringsruimte	Majorkeuze of profileringsruimte	Majorkeuze of profileringsruimte

	Semester 1		Semester 2	
	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Jaar 3	Majorkeuze of profileringsruimte	Trainingen onderzoeksvaardigheden (MK)	Bacheloronderzoek (MK)	Bacheloronderzoek
	Majorkeuze of profileringsruimte	Majorkeuze of profileringsruimte	Majorkeuze of profileringsruimte	Majorkeuze of profileringsruimte

Studiepad Arbeids- en Organisationspsychologie

Keuzeonderdelen (60 EC)	
Theoriecursussen (22,5 EC):	Arbeidspsychologie I Organisationspsychologie I Personeelspsychologie I
Methoden en Statistiek (7,5 EC):	M&S3: Context Sociale en Organisationspsychologie
Onderzoeksvaardigheden (7,5 EC):	Training vragenlijstconstructie * De andere training moet gekozen worden uit: Observatietraining Training experimenteren en registreren 1
Professionele vaardigheden (7,5 EC):	Basisvaardigheden communicatie: Sociale en Organisationspsychologie
Bacheloronderzoek (15 EC):	Bacheloronderzoek studiepaden Arbeids- en Organisationspsychologie en Sociale Psychologie
Profileringsruimte (45 EC)	

Studiepad Cognitieve en Neurobiologische Psychologie

Keuzeonderdelen (60 EC)	
Theoriecursussen (22,5 EC):	Cognitieve neurowetenschappen Perceptie en actie De andere cursus moet gekozen worden uit: Toegepaste cognitieve psychologie I Gedrag en farmaca
Methoden en Statistiek (7,5 EC):	M&S3: Context Psychologische Functieer
Onderzoeksvaardigheden (7,5 EC):	Training experimenteren en registreren 1 Training experimenteren en registreren 2
Professionele vaardigheden (7,5 EC):	Practicum cognitieve en neurobiologische psychologie
Bacheloronderzoek (15 EC):	Bacheloronderzoek studiepaden Cognitieve en Neurobiologische psychologie en Neuropsychologie
Profileringsruimte (45 EC)	

Studiepad Kinder- en Jeugdpsychologie

Keuzeonderdelen (60 EC)	
Theoriecursussen (22,5 EC):	Sociale en emotionele ontwikkeling Cognitieve ontwikkeling Ontwikkelingspsychopathologie I
Methoden en Statistiek (7,5 EC):	M&S3: Context Kinder- en Jeugdpsychologie
Onderzoeksvaardigheden (7,5 EC):	Training vragenlijstconstructie * Training systematische gedragsobservaties
Professionele vaardigheden (7,5 EC):	Psychodiagnostiek in de ontwikkelingspsychologische praktijk: kinderen en jeugdigen
Bacheloronderzoek (15 EC):	Bacheloronderzoek studiepad Kinder- en Jeugdpsychologie
Profileringsruimte (45 EC)	

Studiepad Klinische en Gezondheidspsychologie

Keuzeonderdelen (60 EC)	
-------------------------	--

Theoriecursussen (15 EC):	Grondslagen van de klinische en gezondheidspsychologie Psychopathologie II
Methoden en Statistiek (7,5 EC):	M&S3: Context Klinische en gezondheidspsychologie
Onderzoeksvaardigheden (7,5 EC):	Training vragenlijstconstructie* Training experimenteren en registreren 1
Professionele vaardigheden (15 EC):	Basisvaardigheden communicatie: Klinische en Gezondheidspsychologie Diagnostiek in de klinische en gezondheidspsychologie
Bacheloronderzoek (15 EC):	Bacheloronderzoek studiepadi Klinische en Gezondheidspsychologie
Profileringsruimte (45 EC)	

Studiepad Neuropsychologie

Keuzeonderdelen (60 EC)	
Theoriecursussen (15 EC):	Geheugen en taal Klinische neuropsychologie
Methoden en Statistiek (7,5 EC):	M&S 3: Context Psychologische Functieer <i>Of</i> M&S 3: Context Klinische en Gezondheidspsychologie
Onderzoeksvaardigheden (7,5 EC):	Training experimenteren en registreren 1 De andere training moet gekozen worden uit: Training experimenteren en registreren 2 Training vragenlijstconstructie*
Professionele vaardigheden (15 EC):	Neuropsychologische diagnostiek en Revalidatie Basisvaardigheden communicatie: Neuropsychologie
Bacheloronderzoek (15 EC):	Bacheloronderzoek studiepadi Cognitieve en Neurobiologische Psychologie en Neuropsychologie
Profileringsruimte (45 EC)	

Studiepad Sociale Psychologie

Keuzeonderdelen (60 EC)	
Theoriecursussen (22,5 EC):	Sociale cognitie en attitudes Interpersoonlijke processen Intra- en intergroepsprocessen
Methoden en Statistiek (7,5 EC):	M&S3: Context Sociale en Organisatiepsychologie
Onderzoeksvaardigheden (7,5 EC):	Training Experimenteren en registreren 1 Training Vragenlijstconstructie*
Professionele vaardigheden (7,5 EC):	Basisvaardigheden communicatie: Sociale en Organisatiepsychologie
Bacheloronderzoek (15 EC):	Bacheloronderzoek studiepadi Arbeids- en Organisatiepsychologie en Sociale Psychologie
Profileringsruimte (45 EC)	

Masteropleiding Psychology

Arbeids- en Organisatiepsychologie

Semester 1		Semester 2	
Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4

Arbeidspsychologie II	Stage/Thesis	Stage/Thesis	Stage/Thesis
Organisatiepsychologie II			
Personeelspsychologie II			

Jeugdstudies

Semester 1		Semester 2	
Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Jeugd in een veranderende jeugdwereld	Praktijkoriëntatie Jeugdstudies	Stage/Thesis	Stage/Thesis
Masterthesis Jeugdstudies	Masterthesis Jeugdstudies		

Kinder- en Jeugdpsychologie

Semester 1		Semester 2	
Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Stage/Thesis	Stage/Thesis	Stage/Thesis	Stage/Thesis
Ontwikkelingspsychopathologie II	Preventie en interventie in de ontwikkelings-psychologische praktijk		

Kinder- en Jeugdpsychologie variant Forensische Jeugdzorg

Semester 1		Semester 2	
Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Stage/Thesis	Stage/Thesis	Stage/Thesis	Stage/Thesis
Forensische jeugdzorg I: theoretische achtergronden	Forensische jeugdzorg II: preventie, Behandeling en Begeleiding		

Klinische en Gezondheidspsychologie

Semester 1		Semester 2	
Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Stage/Thesis	Stage/Thesis	Stage/Thesis	Stage/Thesis
Gedragstherapie en cognitieve therapie	Verlies en psychotrauma	Angststoornissen	

Neuropsychologie

Semester 1		Semester 2	
Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Stage/Thesis	Stage/Thesis	Stage/Thesis	Stage/Thesis
Kinderneuro-psychologie	Cognitieve en neuropsychologische aspecten van psychische stoornissen		

Sociale Psychologie

Semester 1		Semester 2	
Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Sociale beïnvloeding, voordichting en reclame	Stage/Thesis	Stage/Thesis	Stage/Thesis

Toegepaste sociale psychologie: Van theorie tot interventie			
--	--	--	--

Toegepaste Cognitieve Psychologie

Semester 1		Semester 2	
Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Toegepaste cognitieve psychologie II	Stage/Thesis	Stage/Thesis	Stage/Thesis

Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

Instream-, doorstroom- en uitstroomgegevens

Deel 1: Kengetallen Universitair Onderwijs (VSNU, 2011)

Instream master (voltijdse instroom)

	Cohort	Totaal			Voltijd			Deeltijd/duaal		
		Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen
UU	03/04	12	2	10	12	2	10	0	0	0
	04/05	28	5	23	28	5	23	0	0	0
	05/06	216	36	180	216	36	180	0	0	0
	06/07	387	61	326	387	61	326	0	0	0
	07/08	414	63	351	414	63	351	0	0	0
	08/09	368	61	307	368	61	307	0	0	0
	09/10	364	65	299	364	65	299	0	0	0

Cohortomvang en onderwijsherkomst masterinstroom

	Jaar	Cohortomvang en onderwijs-herkomst masterinstroom				Totaal
		Eigen universiteit	Andere universiteiten NL	HBO	Buiten HO	
UU	03/04	7	4	0	1	12
	04/05	17	9	0	2	28
	05/06	201	13	0	2	216
	06/07	367	17	0	3	387

07/08	395	16	0	3	414
08/09	351	17	0	0	368
09/10	338	23	0	3	364

TABEL M3.1 STUDIEDUUR MASTEROPLEIDING NAAR ONDERWIJS-HERKOMST (VOLTijdSE INSTROOM)

	Afstudeercohort	Eigen universiteit		Andere universiteiten NL		HBO		Buiten HO	
		Geslaagd absoluut	Duur opl. gemiddeld in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gemiddeld in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gemiddeld in maanden	Geslaagd absoluut	Duur opl. gemiddeld in maanden
UU	03/ 04	3	8	3	11				
	04/ 05	6	14	5	11			1	11
	05/ 06	134	12	9	12			3	14
	06/ 07	248	13	18	13			1	12
	07/ 08	337	15	12	13			4	14
	08/ 09	385	15	15	14			2	18
	09/ 10	324	15	12	14			1	11

TABEL M3.3 INSTELLINGSVERBLIJFSDUUR MASTERGESLAAGDEN NAAR ONDERWIJS-HERKOMST (VOLTijdSE INSTROOM)

	Afstudeercohort	Eigen universiteit		Andere universiteiten NL		HBO		Buiten HO	
		Aantal geslaagd	Verblijfsduur (gem) in maanden	Aantal geslaagd	Verblijfsduur (gem) in maanden	Aantal geslaagd	Verblijfsduur (gem) in maanden	Aantal geslaagd	Verblijfsduur (gem) in maanden
UU	03/ 04	3	68	3	11				
	04/ 05	6	68	5	11			1	11
	05/ 06	134	56	9	12			3	14

06/07	248	57	18	13			1	12
07/08	337	60	12	13			4	14
08/09	385	62	15	14			2	18
09/10	324	60	12	14			1	11

Tabel M5.1 Ingeschrevenen naar onderwijsvorm en geslacht

	Cohort	Ingeschrevenen			Voltijdopleiding			Deeltijdopleiding			Duaal		
		Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen
UU	03/ 04	8	1	7	8	1	7	0	0	0	0	0	0
	04/ 05	32	6	26	32	6	26	0	0	0	0	0	0
	05/ 06	223	35	188	223	35	188	0	0	0	0	0	0
	06/ 07	399	56	343	399	56	343	0	0	0	0	0	0
	07/ 08	521	81	440	521	81	440	0	0	0	0	0	0
	08/ 09	523	88	435	523	88	435	0	0	0	0	0	0
	09/ 10	496	100	396	496	100	396	0	0	0	0	0	0
	10/ 11	494	102	392	494	102	392	0	0	0	0	0	0

TABEL M6.1 MASTERGESLAAGDEN PER JAAR PER INSTELLING (TOTAAL VAN VOLTijdSE EN DEELTijdSE INSTROOM)

Cohort	UU
03/ 04	6
04/ 05	12
05/ 06	146
06/ 07	267
07/ 08	353
08/ 09	402
09/ 10	337

FACULTAIRE GEGEVENS ARBEIDS- EN ORGANISATIEPSYCHOLOGIE

Cohort	Vooropleiding	Instream	Uitval	Uitval	Uitval	Uitval	Inscr	MA-	MA-	MA-	MA-	MA-	MA-	MA-	MA-
		per cohort	na 1 jr	na 2 jr	totaal	totaal		examen	examen	examen	examen	examen	examen	examen	
		N			N	%		na 1	na 1,5 jr/	na 2 jr/	Totaal /	na 1	na 1,5 jr/	na 2	Totaal/%
								jr/ N	N	N	N	jr/ %	%	jr/%	
2008	EXT	5	0	0	0	0,0	0	5	5	5	5	100,0	100,0	100,0	100,0
	SW	57	7	8	8	14,0	3	29	38	46	46	50,9	66,7	80,7	80,7
	TOTAAL	62	7	8	8	12,9	3	34	43	51	51	54,8	69,4	82,3	82,3
2009	EXT	6	0	0	0	0,0	3	2	3		3	33,3	50,0		
	SW	63	1		1	1,6	20	37	42		42	58,7	66,7		
	TOTAAL	69	1		1	1,4	23	39	45		45	56,5	65,2		

2010	EXT	2					2							
	SW	37					37							
	TOTAAL	39					39							

SW = studenten die binnen de Faculteit Sociale Wetenschappen een diploma hebben behaald; EXT = studenten die elders binnen de UU of buiten de UU een diploma hebben behaald.

FACULTAIRE GEGEVENS JEUGDSTUDIES*

	Vooropleiding	Instroom per cohort	Uitval totaal	Uitval totaal	Inshr 2011	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen
Cohort		N	N	%		na 1 jr/ N	na 1,5 jr/ N	na 2 jr/ N	Totaal / N	na 1 jr/ %	na 1,5 jr/ %	na 2 jr/%	Totaal/%
2008	SW	3	0	0,0	0	2	2	3	3	66,7	66,7	100,0	100,0
	TOTAAL	3	0	0,0	0	2	2	3	3	66,7	66,7	100,0	100,0
2009	EXT	1	0	0,0	0	1	1	1	1	100,0	100,0	100,0	100,0
	SW	4	2	50,0	0	2	2	2	2	50,0	50,0	50,0	50,0
	TOTAAL	5	2	40,0	0	3	3	3	3	60,0	60,0	60,0	60,0
2010	SW	3	2	66,7	0	1				33,3			
	TOTAAL	3	2	66,7	0	1				33,3			
2011	EXT	2			2								
	SW	4			4								
	TOTAAL	6			6								

* In deze tabel zijn alleen de cijfers meegenomen van het masterprogramma Jeugdstudies variant Psychologie, de variant ASW wordt in het zelfevaluatie rapport van de master ASW beschreven. SW = studenten die binnen de Faculteit Sociale Wetenschappen een diploma hebben behaald; EXT = studenten die elders binnen de UU of buiten de UU een diploma hebben behaald.

FACULTAIRE GEGEVENS KINDER- EN JEUGDPSYCHOLOGIE

	Vooropleiding	Instroom per cohort	Uitval na 1 jr	Uitval na 2 jr	Uitval totaal	Uitval totaal	Inscr 2010	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen
Cohort		N			N	%		na 1 jr/ N	na 1,5 jr/ N	na 2 jr/ N	Totaal / N	na 1 jr/ %	na 1,5 jr/ %	na 2 jr/%	Totaal/%
2005	PRE	2	0	0	0	0,0	0	1	2	2	2	50,0	100,0	100,0	100,0
	SW	33	1	2	3	9,1	0	24	26	30	30	72,7	78,8	90,9	90,9
	TOTAAL	35	1	2	3	8,6	0	25	28	32	32	71,4	80,0	91,4	91,4
2006	SW	69	2	2	2	2,9	0	47	63	67	67	68,1	91,3	97,1	97,1
	TOTAAL	69	2	2	2	2,9	0	47	63	67	67	68,1	91,3	97,1	97,1
2007	EXT	3	0	0	0	0,0	0	3	3	3	3	100,0	100,0	100,0	100,0
	SW	79	4	4	4	5,1	0	55	65	70	75	69,6	82,3	88,6	94,9
	TOTAAL	82	4	4	4	4,9	0	58	68	73	78	70,7	82,9	89,0	95,1
2008	EXT	4	0	0	0	0,0	0	2	4	4	4	50,0	100,0	100,0	100,0
	SW	80	3	3	3	3,8	2	53	68	75	75	66,3	85,0	93,8	93,8
	TOTAAL	84	3	3	3	3,6	2	55	72	79	79	65,5	85,7	94,0	94,0
2009	EXT	2	0	0	0	0,0	0	1	2		2	50,0	100,0		
	SW	71	4	4	4	5,6	19	36	48		48	50,7	67,6		
	TOTAAL	73	4	4	4	5,5	19	37	50		50	50,7	68,5		

2010	EXT	6					6							
	SW	72					72							
	TOTAAL	78					78							

SW = studenten die binnen de Faculteit Sociale Wetenschappen een diploma hebben behaald; PRE = Premaster; EXT = studenten die elders binnen de UU of buiten de UU een diploma hebben behaald.

FACULTAIRE GEGEVENS KLINISCHE EN GEZONDHEIDSPSYCHOLOGIE

	Vooropleiding	Instream per cohort	Uitval na 1 jr	Uitval na 2 jr	Uitval totaal	Uitval totaal	Inshr 2010	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen
Cohort		N			N	%		na 1 jr/ N	na 1,5 jr/ N	na 2 jr/ N	Totaal / N	na 1 jr/ %	na 1,5 jr/ %	na 2 jr/%	Totaal/%
2008	EXT	11	5	5	5	45,5	0	3	6	6	6	27,3	54,5	54,5	54,5
	SW	231	76*	76	76	32,9	11	78	112	144	144	33,8	48,5	62,3	62,3
	TOTAAL	242	81	81	81	33,5	11	81	118	150	150	33,5	48,8	62,0	62,0
2009	EXT	10	0		0	0,0	2	8	8		8	80,0	80,0		
	SW	115	5		5	4,3	33	56	78		77	48,7	67,8		
	TOTAAL	125	5		5	4,0	35	64	86		85	51,2	68,8		
2010	EXT	4					4								
	SW	108					108								
	TOTAAL	112					112								

*NB vanwege een omzetting in het studievoortgangssysteem is in 2008 een grote groep studenten uitgeschreven uit het rololabel Klinische en Gezondheidspsychologie. In de zelfevaluatie is gebruik gemaakt van getallen van de Universiteit voor Klinische en Gezondheidspsychologie cohort 2008 met een iets latere peildatum, waardoor dit probleem niet meer optreedt. Instream van het cohort 2008 komt dan op 155. SW = studenten die binnen de Faculteit Sociale Wetenschappen een diploma hebben behaald; EXT = studenten die elders binnen de UU of buiten de UU een diploma hebben behaald.

FACULTAIRE GEGEVENS ORGANISATIEPSYCHOLOGIE

	Vooropleiding	Instream per cohort	Uitval na 1 jr	Uitval na 2 jr	Uitval totaal	Uitval totaal	Inscr 2008	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen
Cohort		N			N	%		na 1 jr/ N	na 1,5 jr/ N	na 2 jr/ N	Totaal / N	na 1 jr/ %	na 1,5 jr/ %	na 2 jr/ %	Totaal/ %
2005	EXT	6	0	0	0	0,0	0	4	6	6	6	66,7	100,0	100,0	100,0
	SW	29	2	2	2	6,9	0	23	25	26	27	79,3	86,2	89,7	93,1
	TOTAAL	35	2	2	2	5,7	0	27	31	32	33	77,1	88,6	91,4	94,3
2006	EXT	5	0	0	0	0,0	0	4	4	5	5	80,0	80,0	100,0	100,0
	SW	54	2	5	5	9,3	0	39	47	49	49	72,2	87,0	90,7	90,7
	TOTAAL	59	2	5	5	8,5	0	43	51	54	54	72,9	86,4	91,5	91,5
2007	EXT	6	0	0	0	0,0	0	6	6	6	6	100,0	100,0	100,0	100,0
	SW	59	9	9	9	15,3	0	38	46	50	50	64,4	78,0	84,7	84,7
	TOTAAL	65	9	9	9	13,8	0	44	52	56	56	67,7	80,0	86,2	86,2

SW = studenten die binnen de Faculteit Sociale Wetenschappen een diploma hebben behaald; EXT = studenten die elders binnen de UU of buiten de UU een diploma hebben behaald.

FACULTAIRE GEGEVENS NEUROPSYCHOLOGIE

	Vooropleiding	Instream per cohort	Uitval na 1 jr	Uitval na 2 jr	Uitval totaal	Uitval totaal	Inshr 2010	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen
Cohort		N			N	%		na 1 jr/ N	na 1,5 jr/ N	na 2 jr/ N	Totaal / N	na 1 jr/ %	na 1,5 jr/ %	na 2 jr/ %	Totaal/ %
2005	EXT	3	1	1	1	33,3	0	2	2	2	2	66,7	66,7	66,7	66,7
	SW	24	3	3	3	12,5	0	10	15	19	21	41,7	62,5	79,2	87,5
	TOTAAL	27	4	4	4	14,8	0	12	17	21	23	44,4	63,0	77,8	85,2
2006	EXT	2	0	0	0	0,0	0	2	2	2	2	100,0	100,0	100,0	100,0
	SW	33	1	1	1	3,0	0	19	24	30	32	57,6	72,7	90,9	97,0
	TOTAAL	35	1	1	1	2,9	0	21	26	32	34	60,0	74,3	91,4	97,1
2007	EXT	2	0	0	0	0,0	0	2	2	2	2	100,0	100,0	100,0	100,0
	SW	58	1	3	3	5,2	1	26	44	53	54	44,8	75,9	91,4	93,1
	TOTAAL	60	1	3	3	5,0	1	28	46	55	56	46,7	76,7	91,7	93,3
2008	EXT	2	0	0	0	0,0	0	2	2	2	2	100,0	100,0	100,0	100,0
	SW	43	0	0	0	0,0	4	25	31	36	39	58,1	72,1	83,7	90,7
	TOTAAL	45	0	0	0	0,0	4	27	33	38	41	60,0	73,3	84,4	91,1
2009	EXT	4	0	0	0	0,0	0	1	4		4	25,0	100,0		
	SW	39	2	2	2	5,1	12	12	24		24	30,8	61,5		
	TOTAAL	43	2	2	2	4,7	12	13	28		28	30,2	65,1		

2010	EXT	5					5							
	SW	46					46							
	TOTAAL	51					51							

SW = studenten die binnen de Faculteit Sociale Wetenschappen een diploma hebben behaald; EXT = studenten die elders binnen de UU of buiten de UU een diploma hebben behaald.

FACULTAIRE GEGEVENS PSYCHOLOGIE VAN ARBEID EN GEZONDHEID IN ORGANISATIES

	Vooropleiding	Instroom per cohort	Uitval na 1 jr	Uitval na 2 jr	Uitval totaal	Uitval totaal	Inshr 2009	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen
Cohort		N			N	%		na 1 jr/ N	na 1,5 jr/ N	na 2 jr/ N	Totaal / N	na 1 jr/ %	na 1,5 jr/ %	na 2 jr/ %	Totaal/ %
2005	EXT	1	0	0	0	0,0	0	1	1	1	1	100,0	100,0	100,0	100,0
	SW	2	0	0	0	0,0	0	2	2	2	2	100,0	100,0	100,0	100,0
	TOTAAL	3	0	0	0	0,0	0	3	3	3	3	100,0	100,0	100,0	100,0
2006	EXT	3	0	0	0	0,0	0	3	3	3	3	100,0	100,0	100,0	100,0
	SW	14	2	2	3	21,4	0	8	8	9	11	57,1	57,1	64,3	78,6
	TOTAAL	17	2	2	3	17,6	0	11	11	12	14	64,7	64,7	70,6	82,4
2007	SW	5	1	1	1	20,0	0	4	4	4	4	80,0	80,0	80,0	
	TOTAAL	5	1	1	1	20,0	0	4	4	4	4	80,0	80,0	80,0	

SW = studenten die binnen de Faculteit Sociale Wetenschappen een diploma hebben behaald; EXT = studenten die elders binnen de UU of buiten de UU een diploma hebben behaald.

FACULTAIRE GEGEVENS SOCIALE PSYCHOLOGIE

	Vooropleiding	Instroom per cohort	Uitval na 1 jr	Uitval na 2 jr	Uitval totaal	Uitval totaal	Inshr 2010	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen
Cohort		N			N	%		na 1 jr/ N	na 1,5 jr/ N	na 2 jr/ N	Totaal / N	na 1 jr/ %	na 1,5 jr/ %	na 2 jr/ %	Totaal/ %
2005	PRE	1	0	0	0	0,0	0	1	1	1	1	100,0	100,0	100,0	100,0
	SW	6	0	0	0	0,0	0	4	5	6	6	66,7	83,3	100,0	100,0
	TOTAAL	7	0	0	0	0,0	0	5	6	7	7	71,4	85,7	100,0	100,0
2006	EXT	3	1	1	1	33,3	0	2	2	2	2	66,7	66,7	66,7	66,7
	SW	9	0	0	0	0,0	0	9	9	9	9	100,0	100,0	100,0	100,0
	TOTAAL	12	1	1	1	8,3	0	11	11	11	11	91,7	91,7	91,7	91,7
2007	SW	22	0	0	0	0,0	0	22	22	22	22	100,0	100,0	100,0	100,0
	TOTAAL	22	0	0	0	0,0	0	22	22	22	22	100,0	100,0	100,0	100,0
2008	EXT	3	0	0	0	0,0	0	3	3	3	3	100,0	100,0	100,0	100,0
	SW	25	2	2	2	8,0	0	23	23	23	23	92,0	92,0	92,0	92,0
	TOTAAL	28	1	2	2	7,1	0	26	26	26	26	92,9	92,9	92,9	92,9
2009	EXT	1	0	0	0	0,0	0	1	1	1	1	100,0	100,0		
	SW	34	0	0	0	0,0	1	31	33		33	91,2	97,1		
	TOTAAL	35	0	0	0	0,0	1	32	34		34	91,4	97,1		
2010	EXT	1				0,0	1								

	SW	38				0,0	38								
	TOTAAL	39				0,0	39								

SW = studenten die binnen de Faculteit Sociale Wetenschappen een diploma hebben behaald; PRE = Premaster; EXT = studenten die elders binnen de UU of buiten de UU een diploma hebben behaald.

FACULTAIRE GEGEVENS TOEGEPASTE COGNITIEVE PSYCHOLOGIE

	Vooropleiding	Instroom per cohort	Uitval na 1 jr	Uitval na 2 jr	Uitval totaal	Uitval totaal	Inscr 2010	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen	MA- examen
Cohort		N			N	%		na 1 jr/ N	na 1,5 jr/ N	na 2 jr/ N	Totaal / N	na 1 jr/ %	na 1,5 jr/ %	na 2 jr/%	Totaal/%
2005	EXT	1	1	0	1	100,0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0
	SW	9	0	0	0	0,0	1	5	6	8	8	55,6	66,7	88,9	88,9
	TOTAAL	10	1	0	1	10,0	1	5	6	8	8	50,0	60,0	80,0	80,0
2006	EXT	2	0	0	0	0,0	0	2	2	2	2	100,0	100,0	100,0	100,0
	SW	16	1	1	1	6,3	0	8	11	14	15	50,0	68,8	87,5	93,8
	TOTAAL	18	1	1	1	5,6	0	10	13	16	17	55,6	72,2	88,9	94,4
2007	EXT	2	1	1	1	50,0	0	0	0	1	1	0,0	0,0	50,0	50,0
	SW	16	0	2	2	12,5	1	8	11	13	13	50,0	68,8	81,3	81,3
	TOTAAL	18	0	3	3	16,7	1	8	11	14	14	44,4	61,1	77,8	77,8
2008	EXT	3	0	0	0	0,0	0	1	1	3	3	33,3	33,3	100,0	100,0
	SW	6	0	0	0	0,0	0	5	6	6	6	83,3	100,0	100,0	100,0
	TOTAAL	9	0	0	0	0,0	0	6	7	9	9	66,7	77,8	100,0	100,0
2009	EXT	10	2		2	20,0	2	5	6		6	50,0	60,0		
	SW	13	2		2	15,4	3	5	8		8	38,5	61,5		
	TOTAAL	23	4		4	17,4	5	10	14		14	43,5	60,9		

2010	EXT	7					7							
	SW	6					6							
	TOTAAL	13					13							

SW = studenten die binnen de Faculteit Sociale Wetenschappen een diploma hebben behaald; EXT = studenten die elders binnen de UU of buiten de UU een diploma hebben behaald.

Gerealiseerde docent-studentratio

Bacheloropleiding Psychologie en masteropleiding Psychology

Jaar	Aantal fte BA-onderwijs	Aantal ingeschreven studenten*	Ratio staf-student
2008-2009	63.9	2443	1:38
2009-2010	61.3	2414	1:39
2010-2011	56.8	2374	1:42

* Aantal ingeschreven studenten voor de bachelor- en masteropleiding Psychologie.

Gemiddeld aantal contacturen per fase van de studie

Masteropleiding Psychology

Cursus	Aantal uur hoorcollege	Aantal uur werkgroep/ practicum	Aantal uren schriftelijk tentamen	Individueel ¹	Blackboard	Totalen
ARBEIDS- EN ORGANISATIEPSYCHOLOGIE						
Arbeidspsychologie II: belasting, prestatie en gezondheid	12	14	6	0,3	2,7	35
Organisatiepsychologie II: interventies in teams en organisatie	64	64	3	0,3	2,7	134
Personneelpsychologie II: strategisch human resource management	14	8	2	0,3	2,7	27
JEUGDSTUDIES						
Jeugd in een veranderende jeugdwereld	16	18	6	0,5	4	44,5
Praktijkoriëntatie jeugdstudies	36	0	4	0,5	4	44,5
KINDER- EN JEUGDPSYCHOLOGIE						
Ontwikkelingspsycho-pathologie II	16	12	6	0,5	4	38,5
Preventie en interventie in de ontwikkelingspsychologische praktijk	14	14	4	0,5	4	36,5
Forensische jeugdzorg 1	34	4,5	4	0,5	4	47
Forensische jeugdzorg 2	16	12	4	0,5	4	36,5
KLINISCHE EN GEZONDHEIDSPSYCHOLOGIE						
Gedragstherapie en cognitieve therapie	12	24	8,5	0,5	4	49
Verlies en psychotrauma	22	12	4	0,5	4	42,5

Cursus	Aantal uur hoorcollege	Aantal uur werkgroep/ practicum	Aantal uren schriftelijk tentamen	Individueel ¹	Blackboard	Totalen
Angststoornissen	16	16	5	0,5	4	41,5
NEUROPSYCHOLOGIE						
Cognitieve en neuropsychologische aspecten van psychische stoornissen	16	6	6	0,5	4	32,5
Kinderneuropsychologie	16	0	6	0,5	4	26,5
SOCIALE PSYCHOLOGIE						
Toegepaste sociale psychologie: van theorie tot interventie	12	4	4	0,5	4	24,5
Sociale beïnvloeding: voorlichting en reclame	16	0	2	0,5	4	22,5
TOEGEPASTE COGNITIEVE PSYCHOLOGIE						
Toegepaste cognitieve psychologie 2	42	36	6	1	8	93

¹ Individueel: Naast de genoemde contacttijden die uitsluitend regulier geprogrammeerd onderwijs betreffen is ook sprake van contacttijd in bijvoorbeeld studenten die bij docenten langskomen, spreekuren, e-mailcontacten, voorlichtingen over bijvoorbeeld beroepsmogelijkheden en bespreking van gemaakte tentamens en opdrachten.

Bijlage 6: Bezoekprogramma

Dag 1, 5 maart 2012		
11.30 – 14.30	Voorbereidende bijeenkomst commissie, inzien documentatie	
14.30 – 15.30	Inhoudelijk verantwoordelijken opleidingen	Prof. dr. W. (Werner) Raub (Vice-decaan Graduate school of Social and Behavioural sciences) Prof. dr. T. (Theo) Wubbels (Vice-decaan Undergraduate school of Social and Behavioural sciences) Prof. dr. E.M. (Liesbeth) Woertman Dr. S.F. (Susan) te Pas Drs. C.M. (Caroline) Smulders-Steenkamer E.M.J. (Ellen) Janssen Drs. E.G.L. (Erline) Rood
15.30 – 16.30	Bachelorstudenten	I.M.A.J. (Iris) Adams L.J. (Lotte) Berkhout M.S. (Mark) van den Heerik B.L.Y. (Bregje) Jansen
16.30 – 17.15	Bachelordocenten	Prof. dr. M.A.G. (Marcel) van Aken Dr. Y. (Yolanda) van Beek Prof. dr. M.J.M. (Rinie) Geenen Dr. P.J.M. (Phil) Heiligers Drs. A.C. H. (Adriaan) Schouten Dr. M.J. (Maarten) van der Smagt Dr. D.J.L.G. (Dennis) Schutter Dr. S.C.E. (Sander) Thomaes
17.15 – 17.30	Pauze	
17.30 – 18.00	Alumni	E. (Erik) Prins Msc J.P.M. (Jolanda) van der Lans Bsc M. W. (Maurits) Masselink Bsc D.J.V. (Daniël) Beetsma Msc H. (Hans) Marien Msc M.J.H. (Marieke) Begemann Msc
18.30 - 21.00	Diner commissie: overleg	

Dag 2, 6 maart 2012		
09.00 – 09.45	Masterstudenten	A.F. (Teuni) ten Brink J. (Janneke) Oldenbroek G. (Gideon) Duton S.M.Y. (Sonya)ter Riele R.S. (Roy) Hessels S. (Stefan) Rolf
09.45 – 10.30	Masterdocenten	Dr. H.E. (Helen) Bakker Dr. S.F. Stella) Donker Drs. A.K. (Fred) Engel Dr. E.S. Kluwer Dr. H.C. (Chris) Dijkerman Dr. H.A.W. (Henk) Schut Dr. M. (Michaël) Hafner
10.30 – 10.45	Pauze	
10.45 – 11.00	Studentleden Opleidingscommissie	B. (Bente) Oterman H. (Hedwig) Swart J. (Job) Vogels E.K. (Esther) Koster
11.00 – 11.15	Student- en docentenleden Opleidingscommissie	Prof. dr. J.L. (Leon) Kenemans Prof. dr. J. (Jan) van den Bout Dr. J.H (Annerieke) Oosterwegel Mr. drs. C.M.A.A. (Lilianne) Potters

11.15 – 12.00	Examencommissie en studieadviseur	Prof. dr. L.J.P. (Lorenz) van Doornen Prof. dr. C.H.C.J. (Carol) van Nijnatten Dr. H.W. (Herman) van Boxtel Dr. S. (Sibe) Doosje Drs. C.M. (Caroline) Smulders-Steenkamer
12.00 – 13.00	Vorbereiding afsluitend gesprek commissie	
13.00 – 14.00	Afsluitend gesprek met bestuur en decaan	Prof. dr. W. (Werner) Raub Prof. dr. T. (Theo) Wubbels Prof. dr. E.M. (Liesbeth) Woertman Dr. S.F. (Susan) te Pas Drs. M.M.J. (Mirande) van Leuven
14.00 – 16.00	Opstellen voorlopige bevindingen door commissie	
16.00 – 16.15	Mondelinge presentatie voorlopige bevindingen	
16.15 – 16.45	Receptie	

Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten

Voor het bezoek heeft de commissie de afstudeerscripties bestudeerd van de studenten met de volgende studentnummers:

Studentnummers van de geselecteerde bacheloronderzoeken

3019896	3073653	3268861
3056163	3280330	0457701
3159086	3270491	3271404
3269264	3269795	3084736
3386651	3387402	0460591
3402975		

Studentnummers van de geselecteerde mastertheses

3056643	3327019	0426237
3056198	0355267	3053954
0475807	3075613	3055698
0120235	3159388	3055531
3053784	3456455	3554929

Tijdens het bezoek heeft de commissie onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels als *hard copies* en deels via de elektronische leeromgeving):

Cursushandleidingen van alle cursussen 2010-2011
Evaluatiegegevens van alle cursussen 2010-2011
Faculteitsreglement
Interne Kwaliteitszorg Sociale Wetenschappen (2008) en Projectvoorstel verbetering kwaliteitszorg (2011)
Interne rapporten managementteam
Kwaliteitsborging van toetsing en beoordeling
Matrix academische vaardigheden 2010
Notulen Opleidingscommissie
Notulen Opleidingsadviescommissie
Overzicht cursusevaluaties opleiding Psychologie 2006-2010
Personeelsbeleid faculteit Sociale Wetenschappen
Psychology Research Assessment Self Evaluation Report 2005-2010
Rapport Alumni-enquête Psychologie 2002-2007 en Werkgeversenquête Psychologie 2008
Rapport Commissie 'Lange lijnen' 2009
Rapport Psychologie Alumnibeleid 2010
Rasteroverzicht cursusevaluaties 2010-2011
Regelingen BKO / SKO
Resultaten bachelorevaluatie Psychologie 2011
Resultaten Elsevier enquête 2011
Resultaten Nationale Studentenenquête 2010 en 2011
Studiegids Bachelor Psychologie 2010-2011
Utrechts Onderwijsmodel (2002/2006); Utrechts Onderwijsmodel 2012: BaMa 3.0

Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *W. Everaard*

ADRES: *Lepulken 100 2061 GN Bloemendaal*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *G. Wolters*

ADRES: *Blauwkarper 14
2318 NN Leiden*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *Eddy van Aken*

ADRES: *Centre for Social and Cultural Psychology
Tinkerkwart 102 bus 3727
B-3000 Leuven
België*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDEKENING:

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDEKENING:

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

PROF.DR. G. Kanselaar

ADRES:

Couwenhoven 6239
3703 HN Zeist

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 4 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING: Kanselaar

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: L.C. Koetzier

ADRES: van Naamstraat 620
2012 XV Haarlem

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 21 FEBRUARI 2011

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *M.W. van der Molen*ADRES: *Badhuislaan 2
1217 SK Hilversum*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE *Psychologie*

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE *U. Utrecht
U. Leiden
VU, Amsterdam*

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEINVLOEDEN.

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Hilversum*DATUM: *27 Mei 2012*

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:
*Melissa Frederik*ADRES:
*Catharijnesingel 56
3503 RA Utrecht*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEINVLOEDEN.

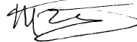
VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN.

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: *Utrecht*DATUM: *21 februari 2012*

HANDTEKENING:

Bijlage commissiesamenstelling Psychologie 2012

Universiteit Utrecht (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Volgtijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Volgtijd	31-12-2013
Secretaris:	Melissa Frederik		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy Van Avermaet Maurits van der Molen Lauren Koetzier		

Universiteit Maastricht (3 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Volgtijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Volgtijd	31-12-2013
	M Mental Health (60006)	Volgtijd, deeltijd	31-12-2013
Secretaris:	Ronald Duzijn		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy Van Avermaet Gellof Kanselaar Elke Schoneveld		

Universiteit van Amsterdam (3 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Volgtijd	31-12-2013
	M Gezondheidszorg Psychologie (60216)	Volgtijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Volgtijd	31-12-2013
Secretaris:	Linda van der Grijsparde		
Commissieleden	Maarten van Son Gezinus Wolters Eddy Van Avermaet Gellof Kanselaar Diana Coppens		

Universiteit van Tilburg (3 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Volgtijd	31-12-2013
	M Psychologie en Geestelijke Gezondheid (60076)	Volgtijd	31-12-2013
	M Social Psychology (60077)	Volgtijd	31-12-2013
Secretaris:	Linda van der Grijsparde		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy Van Avermaet Gellof Kanselaar Abigaël Herschberg		

Universiteit Leiden: (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Volgtijd, deeltijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Volgtijd	31-12-2013
Secretaris	Ronald Duzijn		
Commissieleden	Walter Everaerd Maurits van der Molen Eddy Van Avermaet Gellof Kanselaar Sanne van Wetten		

Universiteit Twente (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Volgtijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Volgtijd, deeltijd	31-12-2013
Secretaris:	Linda van der Grijsparde		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Riël Vermunt Gellof Kanselaar		

	Diana Coppens		
Open Universiteit (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Deeltijd	31-12-2013
	M Psychology (66604)	Deeltijd	31-12-2013
Secretaris:	Melissa Frederik		
Commissieleden	Maarten van Son Gezinus Wolters Eddy Van Avermaet Gellof Kanselaar Elke Schoneveld		
Rijksuniversiteit Groningen (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychologie (60260)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	José van Zwieten		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy Van Avermaet Gellof Kanselaar Abigaël Herschberg		
Vrije Universiteit Amsterdam (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychologie (60260)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	Ronald Duzijn		
Commissieleden	Walter Everaerd Maurits van der Molen Eddy Van Avermaet Gellof Kanselaar Diana Coppens		
Radboud Universiteit (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychologie (60260)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	José van Zwieten		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Eddy Van Avermaet Gellof Kanselaar Abigaël Herschberg		
Erasmus Universiteit Rotterdam (2 opleidingen)	B Psychologie (56604)	Voltijd	31-12-2013
	M Psychologie (60260)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	José van Zwieten		
Commissieleden	Walter Everaerd Gezinus Wolters Riël Vermunt Gellof Kanselaar Lauren Koetzier		